

ΑΠΟΘΗΚΗ ΤΩΝ ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΚΑΙ ΤΕΡΠΝΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ.

Ἄριθ. 8.)

(1848. Φεβρουάριος.)

Ο ΚΥΒΕΡΝΗΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Ἡ Βιογραφία τοῦ Μεγάλου τῆς Ἑλλάδος ἀνδρός, οὕσα σύνοψις πάσης ἀρετῆς, πρέπει αἰείποτε νὰ ἀναπολῆται ὑπὸ τῶν γερόντων, νὰ μελετᾶται ὑπὸ τῶν νέων, καὶ νὰ ἐγκαρᾶται εἰς τὰς ἀπαλὰς τῶν παιδῶν ψυχὰς, ὡς πραγματικὴ ἀπόδειξις τῆς Ἑλληνικῆς μεγαλοφυΐας καὶ τῆς ἠθικῆς τελειότητος, εἰς τὴν ὁποίαν δύναται νὰ φθάσῃ ὁ λογικὸς ἄνθρωπος, χωρὶς νὰ δυνηθῶσι νὰ παρεμποδίσωσι τὴν εἰς τὴν τελειότητα ταύτην

ἀνύψωσιν αὐτοῦ αἱ μεγάλαι καὶ ἀλλοπρόσαλλοι περιπέτειαι τῆς ἐξόχου πολιτικῆς θέσεως, τὴν ὁποίαν ἔτυχε νὰ καθέξῃ εἰς τὴν κοινωνίαν.

Ἄλλ' ἅμα μὲν ἀπέχοντες ἐκ συστήματος τοῦ νὰ ἀναμίζωμεν εἰς τὴν Ἀποθήκην τῶν Ὁφελίμων καὶ Τερπνῶν Γνώσεων ὁποῖα δῆποτε πολιτικὰ ἄρθρα, ἅμα δὲ μὴ δυνάμενοι οὔτε τὸν βίον τοῦ Μεγάλου παρ' Εὐρωπαίοις Διπλωμάτου νὰ διηγηθῶμεν χωρὶς νὰ ἐξεγε-

χθῶμεν καὶ ἄκοντες πέραν τοῦ κύκλου ἡμῶν, οὔτε πάλιν τὸ ὄνομα τοῦ ἀειμνήστου Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος εἰς Ἑλληνικὸν περιοδικὸν Σύγγραμμα νὰ παραλείψωμεν, τὴν μὲν εἰκόνα αὐτοῦ ἐθέσαμεν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ παρόντος φυλλαδίου, τοιαύτην ὅποια ἐχαράχθη ἐν Παρισίοις κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1815 ἐκεῖ διατριβὴν αὐτοῦ, προσθέσαντες μόνον ὑποκάτω ὡς Ἑλληνικὸν σύμβολον τὸ νόμισμα τοῦ Φοίνικος, ἀντὶ δὲ βιογραφίας καταχωρίζομεν τὸν ἐπιτάφιον λόγον τὸν ὑπὸ τοῦ ἀξίου αὐτοῦ ἐπιστηθίου φίλου, ἐν ἐνεργείᾳ Πολιτικοῦ Συμβούλου τῆς Ῥωσσίας Ἀλεξάνδρου Στούρτζα ἐκφωνηθέντα εἰς τὸ τελεσθὲν μνημόσυον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀειμνήστου τῆς Ἑλλάδος Κυβερνήτου, ἐν τῇ Πρωτευούσῃ τῆς Ὀδησσοῦ Ἐκκλησίᾳ κατὰ τὴν 18 Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1831.

«Μείλιον αὐτῆς ἀγάπῃ οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ.»
(Ἰωάν. ὁ Ἰερὸς Εὐαγγελιστὴς Κεφ. 15 Στίχ. 13.)

Ως ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματά σου Κύριε Παντοκράτωρ ἐπότισας ἡμᾶς πάλιν οἶνον κατανύξεως, ἀπέστρεψας τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ τοῦ λαοῦ σου ἐσαλεύθη καὶ ἐντρομος ἐγενήθη ἡ γῆ τῶν προγόνων μας, διότι παρέδωκας ἡμᾶς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, καὶ ἐτελειώθη κατὰ παραχώρησίν σου ἡ πατροκτονία! Χεῖρες ἀνόσιοι, θηρία ἀνθρωπόμορφα, ἄνδρες αἱμάτων ἐπεβουλεύθησαν τὴν πλέον πολυτίμων ζωὴν, καὶ τὴν ὑπαρξίν ἔθνοους ὀλοκλήρου μετὰ τοῦ ἐκλεκτοῦ σου συνέκλεισαν εἰς ἓνα τάφον· τῷ ὄντι τὰ κρίματά σου, Κύριε, ἄβυσσος πολλή, καὶ εἰς τὸ μυστήριον τῆς ἀνοχῆς καὶ προνοίας σου οὐδεὶς δύναιται παρακύψαι.

Πενθοῦντες ἰδοὺ παριστάμεθα ἔμπροσθεν τοῦ θρόνου τῆς μεγαλοσύνης ἐν ὑψηλοῖς, καὶ θαρῶς στενάζοντες, ἐκφωνοῦμεν· Κύριε, ἕως πότε; εὐχὰς καὶ δάκρυα καὶ δέησιν προσφερομέν σοι ἐκτενῆ ὑπὲρ ἀναπαύσεως ἐν ταῖς ἀγίαις σου Μοναῖς τοῦ δούλου σου Ἰωάννου τοῦ Καποδιστρίου, ὅστις ἐναθλήσας μέχρις

αἵματος, ἤρπασθη ἀπ' ἡμῶν ἐν τῷ μέσω τῶν ἀγῶνων καὶ τῆς δόξης του.

Ἄλλα τί ἐγκυγχᾶται ἐν κακίᾳ ὁ ἀσεβῆς καὶ μῖσος χορτάσας τὸ ὄδελυρόν, νομίζει, ὅτι ἐνέπαιξε Σέ, τὸν Παντοδύναμον θεόν, ὅτι ἐξύθρισε τὴν Ἑλλάδα καὶ ὅλην τὴν ἀνθρωπότητα! μήπως φαντάζεται ἡ κακία ὅτι αὐθαιρέτως συνέτριψε τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς σου; μήπως ὁ ἀείμνηστος ἀνὴρ καὶ μέγας πολίτης, τὸν ὁπῆλον σήμερον κλαίοντες μνημονεύομεν, δὲν ἐδύνατο ν' ἀποφύγῃ τὴν δολοφονίαν, νὰ πατήσῃ ἐπὶ ὄφιν καὶ σκορπίον, ἐν ᾧ Σέ εἶχεν ὑπερασπιστὴν τῆς ζωῆς του; ἐδύνατο βέβαια, ἀλλ' ἡ ἀγάπη, ἡ ἰσχυρὰ ὡς ὁ θάνατος, ἡ ἀγάπη ἡ μὴ ζητούσα τὰ ἑαυτῆς, ἡ ἀγάπη, ἡ ἐξω βάλλουσα τὸν φόβον, κατὰ τὸν λόγον σου, ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεόν καὶ τοὺς ἀδελφούς του Ἑλληνας, τὸν ἔστυρεν εἰς τὸν θάνατον, ὡς προαιρετικῆς θυσίας ὀλοκάρπωμα, καὶ ἡ μακαρία του ψυχὴ ἤρπασε τῆς ἀφθαρσίας τὸν στέφανον.

«Μείλιον αὐτῆς ἀγάπῃ οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ.»

Τεθλιμμένοι Χριστιανοί, οἱ τιμῶντες τὴν μνήμην τοῦ Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος, ζητήσατε παραμυθίαν τῆς λύπης σας εἰς αὐτὸ τὸ θεῖον ῥητὸν τῆς πανσόφου καὶ οὐρανοῦ ἀγάπης, κατατρυφήσατε τοῦ Κυρίου, καὶ δώσει τὰ αἰτήματα τῶν καρδιῶν σας· ὑψώσατε τὸν νοῦν, εἰς τὴν θεωρίαν τῶν ἄνω πραγμάτων, τότε μόνον θέλετε ἐκτιμῆσαι προπόντως τὸ ἐπίγειον στάδιον τοῦ Καποδιστρίου, καὶ δοξάσει ἐν ἐκστάσει ψυχῆς τὸν ἀγωνοθέτην καὶ σωτηρίας Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν δόντα χάριν ὀλοτελοῦς ἀπαρνήσεως καὶ τελείας ἀγάπης εἰς ὀλίγους τινὰς ἐκλεκτοὺς ἀνθρώπους.

«Ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν·» εἶπεν ὁ ἐπιστήμιος μαθητῆς τῆς ἀγάπης· ὅθεν πᾶς πιστὸς, φέρων τὴν εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ δημιουργοῦ του, πᾶς μιμητῆς τοῦ Χριστοῦ, ὡς δὲ αὐτοῦ λαμβάνων τὸ χάρισμα τῆς ἀναπλάσεως, πρέπει νὰ φθάσῃ εἰς βαθμὸν, ὥστε νὰ κατασταθῇ ὅλος ἀγάπη· ὅλοι οἱ κατὰ καιροὺς ἀληθεῖς εὐεργεταὶ τῆς ἀνθρωπότητος, ἐμψυχθέντες ὑπὸ τῆς ἀγάπης, κατώρθωσαν τὰ ἀκατόρθωτα, καὶ κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐνδομυχοῦσης ἐν αὐτοῖς ἀγάπης, ἐνεδύθησαν δύναμιν ἐξ ὕψους· αὕτη

ἡ ζωογόνος πνοὴ τοῦ θεοῦ φωτίζει τὸν νοῦν, θερμαίνει τὴν καρδίαν, ἀπαλύνει τὰ πάθη, ἐμποιεῖ πειθῶ εἰς τοὺς λόγους, ρυθμίζει τὰ ἔργα τῶν πιστῶν, καὶ τοὺς διαθέτει εἰς τὸ νὰ ἀπαρνηθῶσι πᾶν ἴδιον συμφέρον, πᾶσαν ἰδίαν ἀπόλαυσιν, καὶ αὐτὴν τὴν πρόσκαιρον ζωὴν των.

Τοιοῦτος ἐκ νεαρῆς του ἡλικίης καὶ μέχρι θανάτου ἐφάνη ὁ Ἰωάννης Καποδιστρίας.

Εὐγενῆς βλαστὸς εὐγενοῦς οἰκογενείας τῆς Κερκύρας, δευτερότοκος υἱὸς συνετοῦ πατρὸς, καὶ μητρὸς εὐσεβεστάτης, ἤρχησε τὴν ἐπὶ γῆς παροικίαν του εἰς τὸ 1776 ἔτος, διέτριψε τὸ στάδιον τῆς σπουδῆς εἰς τὴν Ἰταλίαν, καὶ ἐκτὸς τῶν φιλολογικῶν καὶ φιλοσοφικῶν μαθημάτων, ἐπεμελήθη τὴν φιλάνθρωπον καὶ περιληπτικὴν ἐπιστήμην τῆς Ἱατρικῆς. Μόλις δὲ ἔφθασεν εἰς ἐκείνην τὴν ἀκμὴν τῆς νεότητος, καθ' ἣν οἱ ὁμηλικῆς του δυσκολεύονται νὰ διοικήσωσιν ἑαυτούς, ὅτε ἡ φωνὴ τῆς πατρίδος τὸν ἐκάλεσεν εἰς τὰ ἴδια, καὶ ἐνεπιστεύθη εἰς αὐτὸν τὸ πηδάλιον τῆς ἀρτιγεννήτου ἐπτανήσου πολιτείας· ἔκτοτε, καὶ ἕως εἰς τὸ 1807 ἔτος, δὲν ἔπαυσε νυχθημερὸν ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τοῦ κοινού, συμβιβάζων πολλάκις τὰ ἀσυμβίβαστα, οἰκονομῶν τὰ σφοδρὰ πάθη τῶν ὁμογενῶν του, ἀναπληρῶν τὴν πολιάν διὰ τῆς φρονήσεως καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὡς ἄλλος Ἰωάννης, κηρύσσων ἐν τῇ ἠθικῇ ἐρτήρῳ. Κατελύθη τὸ πολιτευμα, παρεδόθη εἰς τὸν τότε Κοσμοκράτορα, καὶ ὁ Καποδιστρίας σταθερῶς ἀποποιησάμενος τὰ προβλήματα τοῦ Ναπολέοντος, διὰ νὰ ἔμβῃ εἰς τὴν δούλευσίν του, ἐπρόκρισε τὴν ὁμόθητον Βασιλείαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔκπαλαι ἀτεινίζοντες οἱ πρόγονοι ἡμῶν εὗρον τῆς ὀρθοδοξίας τὸ ἀκτινοβόλον ἄστυρον· ἦλθεν εἰς Βασιλεύουσάν ὁ ἀείμνηστος τῷ 1809 ἔτει· δύο χρόνους ἐργάσθη ἐν γωνίᾳ καὶ παραβίστῳ προετοιμαζόμενος μὲ γενναίαν ὑπομονήν, εἰς τὸ μετὰ ταῦτα στάδιόν του· ἐστάλη εἰς Βιέννην, καὶ ἐκεῖθεν διωρίσθη εἰς τὸν τοῦ Δουναβέως Ῥωσικὸν στρατὸν, διευθυντῆς ὄλων τῶν διπλωματικῶν σχέσεων. Ὅλοι οἱ αὐτόπται γενόμενοι τῶν ἐξαισιῶν συμβάντων ἐκείνης τῆς φοβερᾶς ἐποχῆς, ἐθαύμασαν τοὺς μόχθους, ἐτίμησαν τοὺς ἄθλους, ἐπήνεσαν τὴν θαύνοισαν, ἐσεβάζθησαν τὴν διαγωγὴν, καὶ αἰέποτε θέλουν ἐνθυμῆσθαι τὴν ἀγάπην τοῦ Καποδιστρίου·

δὲν τὴν ἐσβεσαν, ἀλλ' οὔτε τὴν ἐψύχραναν ποτὲ ἢ ἀχαριστία, ὁ φθόνος, αἱ μικροπρέπειαι τῶν ἀνθρώπων. Ἑλληνες Χριστιανοί, οὗτος ὁ Ἕλληγ παρϋερέθη εἰς ὅλας τὰς μάχας, μετεῖχεν ὄλων τῶν διαπραγματεύσεων, ὑπέφερεν ὄλους τοὺς κινδύνους, ὅλας τὰς κακοπαθείας, μέχρι τῆς ἐνδύξου ἀλώσεως τοῦ Παρισίου· ἐπέμψθη ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου εἰς τὴν Ἑλβετίαν, ἐπεχειρίσθη καὶ ἐτελείωσε τὸ δεινὸν ἔργον τῆς εἰρηνοποίησεώς της· ἐκεῖ ὄλοι αἱ εὐγενεῖς καρδίαι ἀντηχοῦν τὸ ὄνομα τοῦ Μεγαλοφυοῦς Ἑλληνο, τοὺς ἠγάπησεν ἔμπράκτως ὁ ἀείμνηστος, ὅθεν συμπολίτην, ἀδελφὸν καὶ εὐεργέτην τὸν ἐκήρυξεν ἡ εὐγνώμων Ἑλβετία· ἀλλὰ συγχρόνως ὁ αὐιδιμος τῆς Εὐρώπης ἐλευθερωτῆς, Ἀλέξανδρος ὁ πρῶτος τὸν οἰκαιοποιήθη ὡς Γραμματετᾶ τῶν ἀπορήτων τῆς ἀχανοῦς ἐπικρατείας του. Πληρεξούσιος τοῦ γενναιοτάτου τῶν Μοναρχῶν ὁ Καποδιστρίας, ἐργάσθη καὶ ὑπέγραψε τὰς συνθήκας τῆς Βιέννης, τοῦ Παρισίου, τοῦ Ἄχεν καὶ ἐμπρόσως κατώρθωσεν ἀναριθμήτους διαλλακτικὸς συμβιβασμούς· εἰς τὸν παλαιὸν καὶ εἰς τὸν νέον κόσμον. Ἐν ᾧ ὅμως ἔλαμπεν ὡς ἀστήρ εἰς τὸν κολοφῶνα τῶν ἀνθρωπίνων μεγαλείων καὶ τῆς δόξης, ἡ καρδία τοῦ δικαίου ἐμνημόνευεν ἀδιακόπως τὴν πατρίδα του· δυστυχούντων τῶν ὁμογενῶν δὲν ἔστρεγγεν εὐτυχίαν διὰ τὸν ἑαυτόν του, πτωχεύόντων αὐτῶν· κατεφρόνει τὸν πλοῦτον, ἢ τὸν ἐσκίρπιζεν εἰς τοῖς χρεῖαν ἔχοντας· ἔβλεπε τὰ ἀγαθὰ τῆς εὐνομίας, τῆς εὐμαθείας καὶ ἐξήλου ζῆλον τῷ ὄντι θεῖον, ὥστε νὰ μεθέξωσι καὶ οἱ Ἕλληνες τῶν αὐτῶν πολυτίμων ἀγαθῶν· παραβλέψας πολλὰ συμφέροντα, καὶ εὐλαβοῦμενος μόνον τὸ καθῆκον, ἔσπευσεν εἰς Κέρκυραν, ἠσπασθη τὸ προγονικὸν ἔδαφος, καὶ τὴν πατρικὴν ἐστίαν καὶ εἶπεν εἰς αὐτὴν τὸ χαῖρε διὰ πάντα! μετ' αὐτὸν πολὺ μαῦρα σύννεφα ἐκάλυψαν τὸν πολιτικὸν ὄριζόντα, ἐσεισθη ἡ Εὐρώπη, ἔταράχθη ἡ Ἑλλὰς, διεξέραγη μεγάλη βαθυτάτη πληγὴ, ἐσάλπισεν ἄγγελος ὀλοθρευτῆς ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἤρχησεν ὁ ἐπταετής ἀγὼν μετὰ τὸν Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος. Τὰ δεινὰ ταύτης τῆς χρονικῆς περιόδου τίς διηγήσεται; ὁ ἄμειπτος ἀνὴρ, τὸν ὁποῖον μνημονεύομεν, ἐδοκίμασε τότε ὀδύνας θανάτου εἰς τὴν εὐαίσθητον καρδίαν του, ἣτις ἔπνεεν ἀγάπην πρὸς τοὺς ἀδελφούς· καὶ μελονότι δικαίως

ήγανάκτει δια τὸ ἀστόχαστον καὶ πάρωρον τῆς ἐπιχειρήσεως, πάντα λίθον ἐκίνησεν ὑπὲρ τῆς τοῦ ἔθνους σωτηρίας. Τέλος βλέπων, ὅτι εἰς μάτην ἐκετεῦει, παρητήθη γενναίως ὄλα τὰ μεγαλεῖα του καὶ ἀνεχώρησε, περικληθὴς ἀπόμαχος τοῦ δικαίου, εἰς ξένην γῆν· προκρίνας τὸ νὰ ἰδιωτεύη παρά νὰ φανῆ ἐπεμβαινῶν, ἢ ἀδιαφορῶν εἰς τὰ πάθη τῶν ἀδελφῶν του. Χριστιανοί! ἰδοὺ πάλιν δείγματα τῆς φλογερᾶς ἀγάπης τοῦ ἀειμνήστου, ὅστις ἔξάνη ἀνώτερος ὄλων τῶν πραγμάτων, ὅσα συνήθως θέλγουν καὶ δεσμεύουν τοὺς ὑλόφρονας ἀνθρώπους.

Μετὰ παρέλευσιν τεσσάρων χρόνων, καθ' οὗς ἐσπένδετο ὁ μακαρίτης ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ἐγκαίρως, ἀκαιίρως, κατὰ τὸν ἀπόστολον Παῦλον, ὁμιλῶν, γράφων, προτρέπων, δαπανῶν δι' αὐτήν, ἀνέτειλεν ἡ ἡμέρα τῆς ἐκλογῆς του, ψηφίζεται ἑπταετής Κυβερνήτης πλοίου καταθυβιζομένου ἤδη ὑπὸ ἀγρίων κυμάτων· τὸν προσκαλεῖ πανδήμως ἐθνική συνέλευσις· ἀλλὰ πού; εἰς ἐρείπια αἵματοςσταγοῦς εἰς ἔδαφος γέμον Ἀφρικανῶν καὶ Μουσουλμανικῆς ὕβρεως· προσκαλεῖται εἰς ἐρείπια, καὶ ὁ ἐκλεκτός τοῦ γένους δὲν ἔχει πού νὰ κλίνη τὴν κεφαλὴν· οἱ χρηματικοὶ πόροι ἐξητλήθησαν, τῆς ἀναρχίας ὁ πυρσὸς μόνος καταυγάζει τοῦτο τὸ θέατρον τῶν θορύβων καὶ τῆς ἀπογνώσεως· προσκαλεῖται εἰς ταλαιπωρίαν καὶ θάνατον ὁ ἀμεμπτος ἀνὴρ, καὶ δέχεται ἡ ἀγάπη τὸ ποτήριον· τρέχει εἰς τὰ ἀνακτόρια τῆς Εὐρώπης, κινεῖ εἰς οἶκτον τοὺς δυνατοὺς τῆς γῆς, συνάξει ἐκ τῶν ἀνεπίστων πόρους, σπεύδει πρὸς τοὺς ἀδελφούς καὶ ἀφοσιῶ εἰς αὐτούς τὸ ὑπόλοιπον τῆς κατασάσεως, τῆς ἐσχυρός καὶ τῆς ζωῆς του. Ἄς παραβάλλῃ πᾶς φιλαλήθης τὴν Ἑλλάδα, ἀφ' ἧς ἐπάτησεν ὁ ἀείμνηστος ἐν ἀρχαῖς τοῦ 1828, μετ' τὴν γῆν, ἢ ὅποια ἀπερρόφισε τὸ αἷμα του τῆ 27 Σεπτεμβρίου 1831, ἄς ἐμβλέψῃ εἰς τὰ ἔργα του καὶ εἰς τὰ ὀδελύγματα τῶν ἐχθρῶν του, ἔπειτα κρινέτω. Χριστιανοί, ἀνίσως Ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ ἤθελε προφητεύσει τῷ ἀειμνήστῳ, δοκιμάζων αὐτὸν καὶ λέγων, μὴ πατήσης εἰς αὐτὴν τὴν γῆν, ἀποθήκεται γάρ σοι εἰς μαρτύριον· στοχάζεσθε ἄραγε, ὅτι ἤθελε σταματήσῃ, καὶ ἀποποιήσῃ τὸν σημαίνοντα θάνατον; ὁποῖος τὸ φρονεῖ δὲν γνωρίζει τὴν χριστιανικὴν ἀγάπην εἰς τὴν τελειότητά τῆς.

«Μεῖζοτα ταύτης ἀγάπης οὐδεὶς ἔχει, ἵνατις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ.»

Τὴν εἶχες, μακαρία ψυχὴ! τὴν ἔλαβες ἀνωθεν παρά τοῦ Ζωοδότου, ὅστις ἠξίωσε σε νὰ περιθάλπης τοὺς ὄρφανούς, νὰ φωτίζης τὴν νεολαίαν, νὰ ἐνιδρύσῃς ναοὺς καὶ δικαστήρια, νὰ ἡμερόνης θάρσαρα ἤθη, νὰ πρεσβεύης ἀκαμάτως ὑπὲρ Ἑλλάδος εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην, καὶ τὸν ἀπλοῦν αὐτῆς λαὸν νὰ ἀπαλλάξῃς τῆς τῶν ὀλίγων καταδυναστείας, οἱ ὀποῖοι δι' αὐτὸ τοῦτο σὲ ἐμίσησαν, καὶ τοὶ πολλάκις συχωρηθέντες· ἀναπαύου λοιπὸν εἰς τὰς αἰωνίας Μονάς μετὰ πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνων μαρτύρων τῆς ἀληθείας, τὴν πληγὴν τὴν ὅποιαν σὲ ἐπέφερον ἡ πατροκτόνος χεὶρ, μὴ, μὴ γυμνώσης ἔμπροσθεν τοῦ φοβεροῦ ἐήματος τοῦ ἀδεκάστου κριτοῦ τῶν ἐθνῶν· ἀλλὰ μάλλον ποτιζόμενος τὸν χεῖμαρρον τῆς οὐρανοῦ τρυφῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἐκλιπάρει τὴν ἄπειρον αὐτοῦ εὐσπλαγγνίαν καὶ ἀγαθότητα, ὅπως νεύσῃ εἰς τὰς καρδίας τῶν ζώντων Ἑλλήνων, ὅπως ἀποσθέσῃ τὰ μιαιρὰ πάθη, καὶ ἐνθρονίσῃ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀπογόνων αὐτῶν τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐμνοίαν. Καὶ καθὼς αἶπετε τῶν δικαίων τὸ αἷμα ἐσάθη σπὸρος τῆς ἀρετῆς, καὶ τῶν ὑπὲρ ἀνθρώπων κατορθωμάτων τὸ θεῖον ἐλατήριον, παρομοίως καὶ τὴν σήμερον, Θεάνθρωπε, Σὺ, ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ τοῦ πιστοῦ σου μιμητοῦ καὶ θεράποντος Ἰωάννου, πρόσδεξαι, εὐλόγησον, καὶ πληθύνον τοὺς ὀφίμους καρποὺς τῆς πολυμόχθου ζωῆς καὶ τοῦ πικροῦ του θανάτου· μὴ ματαιώσης τὸν διακαῆ πόθον τοῦ ἐκλεκτοῦ σου, τὴν ἀνέγερσιν τῆς πενθούσης Ἑλλάδος, δι' ἣν ἔπνεε ζῶν, καὶ ὑπὲρ τῆς ὁποίας ἐξέπνευσεν ἀγωνιζόμενος.

Μὴ ὀργισθῆς ἡμῖν σφόδρα· ἀλλ' ἐπιστρέφον τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν ψυχῶν ἡμῶν· διάλυσον τὸ σκότος, καταίσχνον τὴν ἀπάτην τῶν ἀθέσμων, θραύσον ἐπαιρομένην τὴν ἀσέβειαν, Κύριε, Κύριε, ἐπίφανον τὸ πρόσωπόν σου ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν ταύτην, καὶ ἐπὶ τὸ πλήρωμα ὄλης τῆς στρατευομένης ἐκκλησίας σου, καὶ σωθησόμεθα διὰ τῆς ἀγάπης. Ἀμήν.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ.

Συρέχεια ἐκ τῆς Ὀμιλίας τοῦ Κ. Ἀσωπίου.

(Ἐκ τοῦ Ἀριθ. 7.)

Ἄλλ' ἡ σπουδὴ τῆς πολυβυλλήτου ταύτης φιλολογίας εἶναι εὐάρεστος; εἶναι τοιούτων κόπων ἀνταξία; εἶναι τοὐλάχιστον ἐπικερδής; τοιούτων ἐρωτημάτων ἡ λύσις δὲν εἶναι τόσον εὐκόλος· διότι τὸ εὐάρεστον ἢ μὴ εὐάρεστον, πρὸ πάντων, πολλάκις κρέμαται ἐκ πολλῶν καὶ διαφορῶν περιστάσεων, καὶ τῆ ἀξιοσπουδάστον δὲ δυνατὸν νὰ θεωρηθῇ σχετικῶς πρὸς τοῦτο ἢ πρὸς ἐκεῖνο. Ἡ φιλολογία δὲν θέλει μᾶς ἐπασχολήσῃ βέβαια οὕτω διὰ τῶν ὑψηλῶν ιδεῶν τῆς Θεολογίας, πῶς ὁ πολυεὐσπλαγχνος Θεὸς διὰ τὰ ἄπειρά του ἐλεῖ ἀπεφάσισε νὰ ἐξαποστείλῃ τὸν υἱὸν του, ἵνα σώσῃ τὸ ἀνθρώπινον γένος, καὶ δι' ἄλλων ὁμοίων μυστηρίων τῆς ἱεράς ἡμῶν πίστεως· οὔτε διὰ τῶν ιδεῶν τῶν ἀκριβῶν λεγομένων ἐπιστημῶν, αἵτινες καθιστῶσι τὸν ἀνθρώπον ἰκανὸν νὰ λογαριάσῃ τὴν ἄπειρον ἑκτασιν τοῦ παντός, καὶ κάμουσιν ὥστε ἡ ἀνεπαίσθητος στιγμή ἐν τῇ στιγμῇ, ὁ ἀνθρώπος ἐν τῇ γῆ, ὡς ἔλεγεν εἰς τῶν ἐν Κερκύρα συναδελφῶν μου (10) νὰ περιλάβῃ ἐν ἑαυτῷ τὰ ἄπειρα συστήματα τῶν οὐρανοῦ σωμάτων· οὔτε διὰ τῶν τῶν σπουδαίων ιδεῶν τῆς Νομολογίας αἵτινες προσδιορίζουσι πῶς ἐγεννήθησαν αἱ ιδέαι περὶ τὸ ἐμὸν καὶ σὺν, πῶς ἀνεπτύχθησαν αἱ ιδέαι τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ἀδίκου, καὶ ἂν ἐπὶ διαφορῶν περιστάσεων περηλάθησαν ἢ ἐτροπολογήθησαν· οὔτε διὰ τῶν παρηγορητικῶν γνώσεων πῶς ἐλαφρύνουσι τὴν πάσχουσαν ἀνθρωπότητα οἱ μετὰ σπουδῆς ἐρευνήσαντες τὴν γένεσιν καὶ θεραπείαν τῶν διαφορῶν νοσημάτων τὰ ὅποια βασανίζουσι τοὺς ἀθρώπους ἐπὶ τῆς γῆς· οὔτε τελευταῖον διὰ τῶν λαμπροτάτων θεωριῶν τῶν νεωτέρων περὶ κούσεως, περὶ συγγενείας τοῦ ἠλεκτρισμοῦ καὶ μαγνητισμοῦ, περὶ σχέσεως τοῦ φωτός πρὸς τὸν ἤχον, καὶ ὅσα ἄλλα ἢ νεωτέρα Εὐρώπη ἐφιλοσόφησεν. Ὅταν ὅμως ἐκθέσῃ πῶς ἤρχισε, πῶς ἀνυψώθη καὶ πῶς ἔπεσε τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, τίνα τὰ ἀμαρτήματα τῶν γονέων διὰ τὰ ὅποια τυραννοῦμεθα τώρα οἱ ἀπόγονοι, τί ἐπέφεραν ὁ Ἑλληνισμὸς εἰς τὸν Κόσμον, ποῖα τινὰ τὰ Ἑλληνικὰ πρᾶγματα εἰς τῶν ὀποίων τὴν ἐξερεύνησιν μετ' ὀπληστίας οἱ αἰῶνες ἐνησχολήθησαν καὶ ἐνασχολοῦνται, ποῖα τινὰ ἐξαιρέτως τὰ Ἑλληνικὰ συγγράμματα ἀτινα δὲν ἔπαυσαν θαυμάζοντες οἱ νεώτεροι, πῶς ἐπληθήθησαν εἰς τὰ συγγράμματα ἐκείνων, καὶ πῶς πρέπει νὰ ἐνεργήσωσιν εἰς τὰ ἡμέτερα, τὰ ἅπαντα δὲν εἶναι βέβαια οὔτε ὀλιγώτερον τῶν ἄλλων τερπνά, οὔτε ὀλιγώτερον εὐγενικῆ ἐνασχόλησις, καὶ πρεπόν-

τως εἰς τὸν ἀξιούντα νὰ ὀνομασθῇ δικαίως πεπαιδευμένος καὶ λόγιος· οὐδὲ εἶναι ὀλιγώτερον ἀναγκαιὰ εἰς τὸν ἔχοντα φρόνημα νὰ προβῆ εἰς τὸν κόσμον ὑψωμένον κρατῶν τὸ μέτωπον ἐπιλέγων εἶμαι καὶ ἐγὼ Ἑλληνα, ὡς ἔλεγεν ὁ Ἀλέγρης Κορρέγιος, ἰδὼν εἰκόνα τοῦ Ῥαφαέλη anche io sono pittore.

Ὅχι περὶ τὴν γέννησιν καὶ διάθεσιν τῶν στρωμάτων τῆς γῆς, ὄχι περὶ τὰ φυτὰ καὶ ζῶα, ὄχι περὶ τὴν νεανῶν ἢ ἀγεινῆ φύσιν, ἀλλὰ περὶ τὸ εὐγενικώτατον τῆς φύσεως, περὶ αὐτὸν τὸν κύριον τῆς φύσεως ἀνθρώπον ἀσχολουμένη ἢ φιλολογία, ὡς τοιαύτη μᾶθησις θεωρουμένη, δύναται νομίζω, καὶ αὐτὴ νὰ ὑψώσῃ τὴν κεφαλήν της μετὰ τῶν ἄλλων μαθησεων, χωρὶς νὰ παραχωρήσῃ παραπολύ.

Ἐντὸς τοῦ Κύκλου τῶν φιλολογικῶν μαθημάτων θέλω μεν ἀπαντήσῃ καὶ τὴν Κριτικὴν· Ἡ φιλολογικὴ Κριτικὴ εἶναι τμημα μόνον τῆς ὄλης Κριτικῆς· ἀλλὰ καὶ οὗτ' ἐμὲ καὶ ὡς ὄλον ἐρευνᾷ πάντοτε, καὶ μετὰ λόγου κρίνει τὰ ἀμυρισθητούμενα. Ὅστις λοιπὸν δὲν ἀδιαφορεῖ περὶ τῶν γενομένων ἢ λεγομένων παρ' ἀνθρώποις, ἀλλὰ νομίζει ἀνθρώπου ἴδιον τὴν ὅσον ἐνεστι ζήτησιν τῆς ἀληθείας, δὲν θέλει εὐρεῖ φαίνεται μοι, τοῦ κόπου ἀνάξιον τοιοῦτον σπουδάσμα.

Γέμουσιν οἱ Ἄττικοὶ ῥήτορες τῆς Κιμωνίου εἰρήνης λεγομένης, καθ' ἣν ὁ Βασιλεὺς τῆς Περσίας, ἀναγκασθεὶς διὰ τὰ τρόπαια τοῦ ἐνδόξου καὶ τοῦ Μαραθωνοῦ Μιλτιάδου, ἀφῆκεν ἐλουβέρους τοὺς ἐν Ἀσίᾳ πρόην ὑπηκόους τοῦ Ἑλληνας, παρεχόμενος γῆς καὶ θαλάσσης καὶ τὰ ὅμοια. Οὔτε εἰς τοὺς Ἀθηναίους, οὔτε εἰς τοὺς Ἑλληνας ὄλους εἶναι βέβαια πρᾶξις ἐνδοξότερα καὶ λαμπροτέρα ταύτης. Ἄλλ' ἡ Κριτικὴ ἦτις πρεσβεῖ τὸ λεγόμενον φίλος μὲν Πλάτων γυλιότη δὲ ἡ ἀλήθεια, ἐρχεται νὰ προσβάλῃ τὰς ἀπορίας της, ἂν ὑπεγράψῃ τῷ ὄντι τοιαύτη εἰρήνη καὶ πότε, καὶ οὔτω δίδει νύξιν εἰς τὸν φιλομάτη νὰ ἀνεύρῃ ἢ νὰ πλησιάσῃ τοῦλάχιστον τὴν ἀλήθειαν. (11)

Ἀπὸ τὰ περιώνυμα ἀνεκδοτά εἶναι καὶ ὅτι οἱ Ἄραβες, κυριεύσαντες τὴν Ἀλεξάνδρειαν, περὶ τὰ μέσα τοῦ ἐβδόμου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος, κατέκαυσαν τὴν ἐκ πολλῶν χιλιάδων βιβλίων συγκεριμένην βιβλιοθήκην τῶν Πτολεμαίων. Καὶ ἡ αἵτησις Ἰωάννου τοῦ Γραμματικῶ, καὶ ἡ ἐπιστολή τοῦ στρατηγοῦ Ἀμροῦ, καὶ τὸ περιώνυμον διήγημα τοῦ καλίου Ὀμάρ τὸ σταλὲν εἰς ἀπάντησιν, καὶ ἡ κατ' ἐξ ὄλους μῆνα; διὰ τῶν βιβλίων ἐξερμανσις τῶν τετρακισχιλίων λουτρῶν τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ τὰ πικρὰ παράπονα τῶν λογίων διὰ τοιούτων ἱσχυρῶν στέργων, διέβαινον ἔως χῆς καὶ πρῶην ἀπὸ στόματος εἰς στόμα καὶ ἀπὸ

(10) Sulte Costituzione stellare, discorso di Mossotti.

καλάμου εις κάλαμον ανυπόπτως και άδιστακτως. Έρχεται τελευταίον ή Κριτική ήτις επιφέρει λόγους έσωτερικούς και λόγους έξωτερικούς, πολυειδώς βασανίζουσα τὸ πρᾶγμα τὸ αποβάλλει ὡς μὴ ἀληθές. Καὶ Κριτικὴ πάλιν ἄλλη ἐπέρχεται γὰ τὸ υπερασπίσει. (12)

Η Κριτικὴ ζητοῦσα μετὰ ζήλου τὸ ὀρθόν, γίνεται πολυλάκνιστος πολὺ τυλιγρᾶ, δὲν κηδεταὶ οὐδὲ ἀνδρῶν τῶν ὁποίων τὸ ὄνομα ὁ πολὺς ἄνθρωπος εὑρίσκει ὡς πάσης ἐπικρίσεως ὑπέρτερον. Ὁ Διαβόητος Βολταῖρος διὰ τὰ γράμματα, καὶ ὁ ἐξάκουστος Ναπολέων διὰ τὴν στρατηγίαν εἶναι βέβαια ἐπίσημοι ἄνδρες τῶν τελευταίων χρόνων. Ὁ Βολταῖρος καὶ κατὰ Ὁμήρου καὶ κατὰ Ἀριστοφάνους; καὶ κατὰ ἄλλων ἀρχαίων ἐξοσφενδόνθησεν πικρὰ τὰ χλευάσματα. Η Κριτικὴ σύρουσα καὶ τούτων εἰς ἀπόδοσιν λόγου, τὸν ἐρωτᾷ ἂν ταῦτα εἶναι ἀληθινὰ, ἢ ὅσα ἄλλα, ἐναντία εἰς ταῦτα, καὶ αὐτὸς ἐκρυπτοῦ ἀντιφάσκων ἀλλαγῆ τῶν συγγραμμάτων του εἶπεν.

Νὰ ἀντίπη τις εἰς τὸν Ναπολέοντα ἐπὶ στρατηγικῶν πραγμάτων εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ νὰ ἀντίπη εἰς τὸν Ὀμηρον περὶ ποιήσεως; καὶ εἰς τὸν Κικέρωνα περὶ ῥητορικῆς; καὶ ὅμως ἡ Κριτικὴ δὲν δύναται νὰ ἀποδεχθῆ, μεταξὺ τῶν ἄλλων τὴν γνώμην ὅτι ἡ καὺσις τῶν Ἀθηναίων ἦτο θρίαμβος τοῦ Ξέρξου, ὅστις ἐπέτυχεν δι' αὐτοῦ τὸν σκοπόντου, διότι τοῦτο ἤλθεν εἶναι θρίαμβος; καὶ ἡ παρ' αὐτοῦ καὺσις τῆς Μόσχας, καὶ τὰ τοιαῦτα εἶναι θρίαμβοι χωρὶς νίκης. Καὶ αὐτὴ εἶναι ὡς ἐκεῖνη ἡ Κριτικὴ ἥτις ἐτόλμησεν νὰ ἐκφωνήσῃ ὅτι ὁ Ὀμηρος ἐτίσσοιτε ἡυστάζει.

Οἱ ἄνθρωποι ἀγαπῶσι, κατὰ τὸ μάλλον καὶ ἥττον, καὶ τὰ παράδοξα· ὁ κόσμος ὅλος μετ' ἀδιστακτοῦ πληροφορίας δέχεται ὅτι τὸ πρῶτον κοινὸν κατόρθωμα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἦσαν τὰ Τρωϊκᾶ, τελειώσαντα διὰ τῆς ἀλώσεως τῆς Ἰλίου· εἴτε ἐξ ἁληθινῆς πεπρωθῆσεως, εἴτε, πολλῶ μάλλον, ἐξ ἰδιοτροπίας ἐπὶ τῷ διακριθῆναι, ἔρχονται οἱ παραδοξολόγοι νὰ ἀναίρετώσιν, ἢ τοὐλάχιστον, νὰ καταστήτωσι προβληματώδη, καὶ τὴν ἄλωσιν, ναὶ μὲν καὶ τὴν ὑπαρξιν τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος πόλεως. (13)

Καθεὶς εἰλέπει ὅτι μετὰ τοιαῦτα προηγούμενα εὐκόλως ἦτον ὄχι μόνον νὰ ἀμφισβητηθῆ ἂν ἤξευρεν ὁ Ὀμηρος νὰ ἀναγνώσῃ καὶ νὰ γράψῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀναίρεθῆ αὐτὴ τοῦ ποιητοῦ ἡ ὑπαρξίς.

Εἰς τὰς πολλὰς καὶ βραβεῖας ἡμῶν δυστυχίας παρηγορημέθια μέχρι τοῦδε οἱ Ἕλληνες ὄλοι ὅτι τοὐλάχιστον ἀδιάσπαστος γενεαλογικὴ σειρά μᾶς ἦννε πρὸς τοὺς πάλαι ποτὲ εὐδαίμονας καὶ σοφοὺς πατέρας μας· ὅτι εἰς τὸ πρόσωπον, εἰς τὸν νοῦν, εἰς τὴν γλῶσσαν, εἰς τὰ ἔθνη,

ἐσώζαμεν ἔχον ἀνεξάλειπτα καὶ ἀναίτητα τῆς γνησίας ἡμῶν Ἑλληνικῆς καταγωγῆς. Έρχονται τώρα σοφοὶ φιλόλογοι τῶν ὁποίων καὶ τὸ ὄνομα μέγα καὶ ἡ πολυμάθεια σεβαστὴ, νὰ μᾶς ἀφαιρέσωσι καὶ τὸ καύχημα τοῦτο. Μεθ' ὑψηλοῦ τοῦ κηρύγματος ἐκσφενδονίζουσι τὸ μεγαλύτερον ἔσως τῶν παραδόξων ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ γενεὰ ἐξῆλειφθη παντάπασιν, καὶ ὀλίγοι μοναχοὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐζήκεσαν νὰ μεταμορφώσωσι τοὺς Σλάβους εἰς Ἕλληνας (14). Τὸ θέλημα τοῦτο ὀλίγον διαφέρει τοῦ θελήματος τοῦ Δευκαλίωνος καὶ τῆς Πύρρας ὅτινες μετέτρεψαν τοὺς λίθους εἰς ἀνθρώπους· οἱ ἄλλοι ἐγαίναν λαοὶ τοιαῦτα παράδοξα τινὲς μὲν ἀποδέχονται ἀκρίτως, τινὲς δὲ ἀποδοκιμάζουσι πάλιν ἀκρίτως. Μόνη ἡ Κριτικὴ τὰ σταθμᾷ, τὰ ἐπικρίνει καὶ τὰ ἐκτιμᾷ χωρὶς ἀγανακτήσεως χωρὶς φλυπρωσπίας, sine studio et ira.

Ὁ ἄνθρωπος ὅστις, ἔχον κοινὴν πρὸς τὰ ζῶα τὴν μνήμην καὶ φαντασίαν, μόνον διὰ τῆς κρίσεως διαστῆλεται αὐτῶν, θέλει εὐρεῖ βέβαια ὄχι ἀνάξιον τοῦ κόπου τοιαύτης ἐνασχόλησιν ὁ Ἕλληνας, ὅστις, φύσει φιλότιμος ὢν, εἶναι καὶ φύσει φιλοκαύτης; δὲν θέλει καταδεχθῆ βέβαια νὰ ἀδιαφορήσῃ, διὰ μισοποσίαν, εἰς τοιαύτας σπουδαίας ἐρεῖνας καὶ περὶ ταῦτας ἡ φιλολογία ἔτοιμοτάτη εἶναι νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν περιεργειάν του.

Ἐκτὸς τοῦ προηγουμένου εἶναι καὶ ἄλλο Κριτικῆς εἶδος, ὅπερ δὲν κρίνει ἂν τὸ πρᾶγμα ὑπάρχῃ ἢ ὄχι, ἀλλ' ἂν τὸ ὑπάρχον εἶναι ὄραϊον, ἢ μὴ, καὶ ἂν τὸ δεῖνα σύγγραμμα ἢ ποίημα εἶναι ὄραϊότερον ἢ ὄχι ἐνὸς ἄλλου. Οἱ ἐπερχόμενοι αἰῶνες, ἐπικυροῦντες τὴν ψῆφον τῶν παρελθόντων, παρέδιδον εἰς τοὺς ἐφεξῆς τὴν ὁμόφροναν κρίσιν ὅτι ὁ Ὀμηρος εἶναι θεῖος ποιητής· εἰς τὸ ἔπος, ἀμίμητος ὁ Σοφοκλῆς· εἰς τὴν τραγωδίαν, καὶ ἀνερίκτος εἰς τὴν ῥητορείαν ὁ Δημοσθένης. Ἀλλὰ τὰ ἔθνη εἶναι κενόδοξα, ὡς τὰ ἐξ ἑῶν σύγκεινται ἄτομα. Έρχεται ἡ Ρωμαϊκὴ ἀγερωχία νὰ προτιμῆσῃ τὸν Βιργίλιον τοῦ Ὀμήρου, καὶ τὸν Κικέρωνα τοῦ Δημοσθένους. Έρχεται κατόπιν ἡ Γαλλικὴ περιφιλανθία νὰ προτιμῆσῃ τὸν μέγαν Ῥακίναν τοῦ Σοφοκλέους, καὶ ἔρχεται τελευταίον ἡ Βρετανικὴ μεγαλοφροσύνη νὰ προτιμῆσῃ ἀμφοτέρων τούτων καὶ παντὸς ἄλλου τὸν μοναδικὸν Σαικσπῆρον. Καὶ ἡ Ἱταλικὴ Μούσα, μὴ καταδεχομένη νὰ φανῆ κατωτέρα, προβαίνει καὶ αὐτὴ εἰς τὸ μέσον, μετὰ συστολῆς τινος πρότερον κηρύττουσα ὅτι ὁ Καλκιδόνιος Ὁσσιάν εἶναι ἀνώτερος ἐν πολλοῖς τοῦ Ὀμήρου, μετὰ παρρησίας δὲ καὶ ἀσυστόλως ἐπειτα περιφρονουσα τὸν ποιητὴν τῆς Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσεΐδας, διότι, πρὸ τρισχιλίων περιπέου ἐτῶν γράφων, δὲν ἐγνώριζε πῶς ἔπρεπε νὰ ποιήσῃ καὶ νὰ σι-

χοιρήσῃ, ἵνα ἀρέσῃ εἰς τὸν Ἀββᾶν Καίσαροτῆν καὶ εἰς τὰς Κυρίας τοῦ Παταύλου.

Εἰς τὰς τοιαύτας διαφωνίας, εἰς τὰς τοιαύτας ἀντιποιήσεις τίς θέλει εἶναι ὁ ἀρμόδιος κριτής; τὸ δεύτερον τοῦτο εἶδος τῆς Κριτικῆς, τὸ περὶ τὸ καλὸν στροφόμενον. Η Κριτικὴ αὕτη καταφρονουσα τὰς ἐθνικὰς προλήψεις καὶ τὰς χυδαίας μικροφιλοτιμίας, προσπαθεῖ, δι' ἀκριβοῦς πλάσιγγος ζυγίζουσα, νὰ προσδιορίσῃ τὴν ἀληθινὴν ἐκάστου ἀξίαν. Ὁ δὲ Ἕλληνας τὸν ὁποῖον καὶ οὐρανὸς καὶ γῆ καὶ θάλασσα καὶ φυσικὴ φιλοκαλία προσκαλοῦσιν εἰς τὴν ζήτησιν τοῦ καλοῦ, θέλει φεισθῆ κόπων ἵνα ἐμφιλοχωρήσῃ εἰς τοιαῦτα παιδεύματα ὅπλα ἐν ἀφρονίᾳ ἢ φιλολογία τὸν προσφέρει; καὶ θέλει τὸν συγχωρήσει ἢ ἐμφοτο; αὐτοῦ περιέργεια νὰ μὴ ἐρευνήσῃ περὶ ἐπιστηρίζονται οἱ λόγοι ὑπὲρ προτιμῆσεως τῶν προγονικῶν ἢ ξένων ἐργῶν;

Τί δὲ καὶ περὶ τοῦ ἐπικερδοῦ; τῆς μαθήσεως ταύτης; Οὐδεμιᾶς ἐπιστήμης, οὐδεμιᾶς μαθήσεως εἰς τὸν κόσμον δὲν ἐκτιμᾶται ἡ ἀξία ἐκ τῆς ὕλικῆς ὠφελείας· διότι τότε τὸ ἐμπόριον, αἱ μηχανικαὶ τέχαι καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα δυνατὸν νὰ ἦναι ὡς πρὸς τοῦτο πολλῶν ἐπιστημῶν συμφερώτερα. Η ἀληθινὴ ἀξία τῶν ἐπιστημῶν καὶ μαθήσεων ἐκτιμᾶται κατὰ τὸ μάλλον ἢ ἔλαττον σημαντικῶν τῆς ὕλης περὶ ἣν στρέφεται, κατὰ τὴν μεγάλην ἢ μικρὰν νόξιν εἰς σκέψιν, κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν τὴν ὁποῖαν δυνατὸν νὰ παρέξῃ εἰς τὰς διανοητικὰς τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεις, καὶ κατὰ τὴν ἐκ τούτων προκύπτουσαν πρόοδον (15). Πρὸς τοῦτο λοιπὸν, ἀσχολουμένη ἡ φιλολογία νὰ μᾶς διδάξῃ τὴν γλῶσσαν τῶν προπατόρων, νὰ μᾶς εἰσαχῆ εἰς τὴν ἱστορίαν των, νὰ μᾶς ἐξηγήσῃ τὰ καλά των, νὰ συνδέσῃ τὸ ἐνεστώς πρὸς τὸ παρελθόν, οὔτε κατὰ τὴν ἠθικὴν ἀξίαν εἶναι τῶν ἄλλων κατωτέρα, οὔτε μικροτέρας πνευματικῆς ὠφελείας πρόξενος.

Η Κριτικὴ εἶναι βέβαια τερπνὸν καὶ ὑψηλὸν ἐνταυτῷ πρᾶγμα, διότι ἀποδίδει εἴτε τὴν εὐρεσιν τῆς ἀληθείας τὴν ὁποῖαν ἔχει, ὡς ὁ παλαιὸς ἐλεγε, κοινὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος, εἴτε τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ καλοῦ, ἥτις πάλιν μᾶς προσεγγίζει εἰς τὴν πηγὴν τοῦ καλοῦ, εἰς αὐτὸν τὸν δημιουργόν. Ἀλλ' οὔτε ἡ Κριτικὴ, οὔτε ἡ φιλολογία ἐξικρεῖται τῆς κοινῆς τύχης πάντων τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Ὁ ὑπερέθερμος ζῆλος ρίπτει πολλάκις καὶ τὴν Κριτικὴν εἰς καταχρήσεις, ἀχωρίστους τῆς χρήσεως παντὸς πράγματος, ἀναγκασίας μάλιστα γενομένης ἐξ αὐτῆς τῆς κατ' ὑπερβολὴν χρήσεως, ὡς τὸ ὄνομα δηλοῖ· διότι κατάχρησις κυρίως εἶναι ἡ κατ' ὑπερβολὴν χρήσις.

Οὔτε ὅλας, οὔτε τὰς πλείστας καταχρήσεις τῆς Κριτικῆς εἶναι σκοπὸς μου νὰ ἐκθέσω ἐνταῦθα. Ἀνάγκη ὁμως, ἵνα μὴ κρυφθῆ ἡ ἀλήθεια, νὰ θεωρήσωμεν τὸ πρᾶγμα ἀφ' ἐκατέρας τῆς ὕψεως.

Δὲν εἶναι ὀλίγαι, δὲν εἶναι μικραὶ βέβαια, πρέπει ἀπροφασίτως νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν, αἱ παρεκτροπαὶ καὶ τὰ ἐξοκέματα τῆς Κριτικῆς, καὶ τῆς φιλολογίας. Ἐν ὄσῳ ἢ περὶ τὴν ἔτυμολογίαν Κριτικὴ καὶ φιλολογία παρᾶγει τὸ Δευκαλίαν ἐκ τοῦ Καλ—νοῦν, τὸ Διόνυσος ἐκ τοῦ Δευενίσχ τῶν Ἰνδικῶν ἐν ὄσῳ μᾶς λέγουσιν οἱ περὶ περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολούμενοι ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν θεὸς εἶναι ἀπὸ τὸ Ἰνδικὸν δεινῶ· ὅτι τὰ Ἑλληνικὰ κόλαξ, εὐκαλος καὶ τὰ συγγενῆ αὐτῶν εἶναι τῆς αὐτῆς ἀρχῆς μετὰ τοῦ Λατινικοῦ colere, ὡς τὸ σαφές καὶ τὸ σοφὸς μετὰ τοῦ sapio, καὶ παραπλήσια ἄλλα, θέλει μᾶς λέγουσι πάντοτε πράγματα εὐπερόδεκτα καὶ πράγματα εἰς τὰ ὅποια ὀλίγον δύναται τις νὰ ἀντίπη.

Ἐν ὄσῳ μᾶς λέγουσιν οἱ ἀρχαιοκρίται ὅτι, καὶ δοθέντος ὅτι ὁ Ὀμηρος ἐγνώριζε τὴν γραφὴν, ἦτον ἀδύνατον νὰ γράψῃ εἰκοσι καὶ εἰκοσιπέντε ποιήματα, ὅσα κατὰ διαφόρους καιροὺς ἀνέφερον εἰς αὐτὸν, πρῶτον, διότι ἤλελε χρειασθῆν ὁλόκληρα τὰ δάση τῆς Ἰδης, ἵνα κάμη πινακίαι, ἢ λατομίας ἵνα κατασκευάσῃ πλάκας πρὸς ἐγκόλαψιν, καὶ μεγάλας ἀποθήκας ἵνα τὰ φυλάττῃ δεύτερον, διότι ἔλειπαν οἱ ἀναγνώσται (16)· ὅτι οὔτε ἔθνος ἐκ γυναικῶν ἀνάνδρων, οὔτε ἔθνη ἐξ ἀνδρῶν ἀγάμων καὶ ἀναφροδίτων ὑπῆρχαν (17), πρέπει νὰ κλίνη τις τὴν κεφαλὴν, σεβόμενος τὰς ἀποφάσεις των, ὡς στηρίζομενας εἰς τὸ ἀνέκκλητον κριτήριον τοῦ ὀρθοῦ λόγου.

Ἐν ὄσῳ μᾶς λέγουσιν οἱ ἱστοριοκρίται ὅτι Σαπφῶ ἡ ποιήτρια δὲν κατεπόντισεν ἑαυτὴν ἐκ τοῦ Λευκάτα δι' ἔρωτα Φάωνος τοῦ Μιτυληναίου (18). ὅτι ὁ Ἡρόδοτος δὲν ἀνέγνωσεν ἐν Ὀλυμπίοις τὰς ἱστορίας του, πολεμοῦντες τὴν ὑπὲρ τούτου κοινὴν γνώμην· εἰ μὲν ἀπ' εὐθείας δὲν κλίνει τις τὴν κεφαλὴν εἰς τὰς ἀποφάσεις ταύτας, τοὐλάχιστον (ἔλει ἀισθανθῆ κατ' ἀρχὰς τὴν δύναμιν τῶν ἐναντίων λόγων) (19), ἔλει δυσκολευθῆ νὰ τοὺς ἀναίρεσῃ, καὶ, εἰ μὲν δὲν πεισθῆ, τοὐλάχιστον θέλει ἀμφισβᾶλλει. Καὶ ἡ ἀμφισβολία αὕτη (ἔλει εἶναι ἀρχὴ πρὸς ἀνέυρεσιν τῆς ἀληθείας· θέλει ἀπορήσει τις βέβαια εἰς τὴν τολμῆν τῶν Κριτικῶν, ὅταν ἀκούσῃ τὸ παραδοξότερον τῶν παραδοξοφρονῶν τῆς νεωτέρας Κριτικῆς, ὅτι ὁ Ὀμηρος, ὁ πιστευθεὶς καὶ σοφὸς καὶ πάσης σοφίας ἀρχηγέτης, οὔτε ἔγραψεν οὔτε νὰ γράψῃ καὶ νὰ ἀναγνώσῃ ἤξευρεν. Ἀλλ' ἀφ' οὗ ἡ πρώτη προσβολὴ τῆς ἀπορίας παρελθῇ, καὶ ἀφ' οὗ μετ' ἐπιστασίας ζυγῆται τοὺς ὑπερ-

και κατά λόγους, εἰμὲν δὲν κατ' ἐπιεικῆ, θέλει πάθει, τυχὸν, τὸ τοῦ περιφήμου Πρωκλίου ὅστις ἀπέβαλλε μὲν πρῶτον τὴν τοιαύτην γνώμην ὡς ἄτοπον, πάλιν δὲ ἀναλαμβάνων εἰς χεῖρας τὰ περίφημα Προλεγόμενα τοῦ Οὐολφίου, ἐκλίνε νὰ τὴν δεχθῆ, καὶ θέλει εἶπει, καὶ φημι κ' ἀπόφθιμι κοῖα ἔγω ὅ, τι φῶ. — "Ἡ τελευταῖον θέλει προσπαθῆσαι νὰ ἀνατρέσῃ τὸ παράδοξον, δι' ἄλλων ἐπιχειρημάτων, καὶ εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως θέλει αισθανθῆ αὐξανόμενῃ ἐν ἐκπῶ τὴν συλλογιστικὴν του δυνάμιν διὰ τῆς κριτικῆς ἐξετάσεως τῶν τοιούτων" (20)

Ἐν ὅσῳ μᾶς λέγουσιν ὅτι ὡς ἄνθρωποι ἐξοποιήθησαν, οὕτω καὶ θεῖα ἢ ὡς θεῖα λατρευθέντα ὄντα ἐξηρωίσθησαν καὶ ἐξηρωπίσθησαν, ἐπομένως ἔλαβον γενεαλογίαν, ἱστορίαν, κτλ. καὶ τοιοῦτοι μεταξύ ἄλλων, ἦσαν οἱ Διόσκουροι, καὶ ὅτι Πολυδεύκης μὲν εἶναι ὡς Πολυλεύκης καὶ Πολύλαμπος Pollux, Κάστωρ δὲ εἶναι ὡς Ἀστωρ καὶ Ἀστερίων, καὶ ὅτι ἦσαν κόροι τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ληθίας ἥτοι νυκτὸς, ὡς ἀστέρες διοφανεῖς ἢ οὐρανοφανεῖς καὶ νυκτοφανεῖς, (21) πάντα ταῦτα καὶ τὰ παραπλήσια, εἰ μὲν ὄχι ὅλα ὡς ἀληθέστατα, τούλάχιστον ὡς μᾶλλον ἢ ἦττον πιθανὰ, εἶναι πάντοτε εὐπρόσδεκτα, διότι δίδουσι νύξιν πρὸς σκέψιν, καὶ τοῦτο εἶναι ἡ βέλαις τοῦ σοφοῦ καὶ ἀληθειολήτου.

Ἄλλ' ὅταν οἱ ὑπερκριτικοὶ οὗτοι, ὁρμώμενοι ἐκ βεβαίων ἢ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον πιθανῶν, καὶ προβαίνοντες, ὡς ἐὰν ἦθελαν νὰ δοκιμάσῃσι, τρόπον τινὰ, τὴν εὐπιστίαν τῶν ἀναγνωστῶν, καὶ παρεκτείνοντες τὴν ἀναλογία πέραν τοῦ ὀρθοῦ καὶ τοῦ καλῶς ἔχοντος, ἀποδέχονται καὶ διδάσκουσι ὡς ἀληθινὰ ὅσα ὁ Πλάτων ἐν Κρατύλῳ περιπαίζων τοὺς συγχρόνους ἐτυμολόγους ἔγραψεν (22). ὅταν θελήσωσι νὰ μᾶς εἴπωσιν ὅτι οἱ Τιτάνες ὠνομάσθησαν, διότι εἰργάζοντο διὰ τῆς τιτάνου, ὅτι ὅλων τῶν γλωσσῶν αἱ λέξεις παράγονται ἐκ τῆς λέξεως Earth (ἡ γῆ) καὶ τῶν περὶ αὐτὴν συμβαμάτων καὶ ὅτι Σκόλοτοι, Σκύθιοι καὶ Σκότοι, εἶναι ἡ αὐτὴ φωνή, κατὰ τροπολογίαν τῶν γραμμάτων, ὡς Χαλδαῖοι καὶ Γαλλιλαῖοι, Αἰτωλοὶ καὶ Ἴταλοι, Ἀλβανοὶ καὶ Ἀλβιῶνιοι, Πόλοι ἢ Πολῶνοι καὶ Πελασγοὶ, Σκλαβονία καὶ Καληδονία καὶ τὰ ὅμοια (23) καὶ ὅτι Κύκλωπες ἦσαν ὄχι οἱ κυκλωτερῆ ὄπα ἔχοντες, ἀλλὰ Siculi ἢ Σικελοὶ (24) ὅταν οἱ ὑπερκριτικοὶ οὗτοι, ἀρνούμενοι κατ' ἀρχὰς τὴν ὑπαρξίν τοῦ ἐνός Ὁμήρου, ἔπειτα δὲ καὶ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου τὴν ἀλήθειαν, καὶ κατόπιν αὐτοῦ τῆς ἀδελφῆς τῶν Διοσκούρων Ἑλένης τὴν ἀνθρωπότητα μόνον ὡς σύμβολον προσωποποιημένην δεχόμενοι τὴν περιώνυμον ἐπὶ κάλλιε γυναῖκα περὶ ἧς τόσον αἶμα ἐχύθη καὶ τόσον ἐδάχον ἢ μετ' αὐτῆς ὅταν μετὰ τῆς Ἑλένης ἀνατρέ-

ψοσι καὶ τὴν Πηνελόπην, διὰ τὴν ὁποῖαν ἐπαθε τόσα κακὰ ἢ οἰκία τοῦ Ὀδυσσεύς, διότι τὸ ὄνομά της σημαίνει Ψάφτρα, καὶ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον τὸν Μίνωα διότι Μίνως, Μῆν, Μᾶν καὶ τὰ τοιαῦτα δηλοῦσιν ἄνδρα, ὡς Ἴω δὴ λοῖ πορευτριαί, Ἀκρίσιος τὸν ἀχρώνιο, Προῖτος τὸν προβάτην ἢ προβαίνοντα (25), ὅταν μετὰ τοῦ Ἡρακλέους συναρνήσῃσι καὶ τὸν ὑπαρξὸν καὶ μιμητὴν αὐτοῦ Θησέα, καὶ τοὺς δύο ὡς σύμβολα προσωποποιημένα δεχόμενοι, τὸν μὲν τοῦ Δωρισμοῦ, στολισμένον δι' ἀνδρεία καὶ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν τῶν Δωριέων, τὸν δὲ τοῦ Ἴωνισμοῦ, διὰ σοφίας, πολιτικῶν ἀρετῶν, δι' ἐλευθέρων καὶ δημοτικῶν φρονημάτων κεκοσμημένον, ἄτινα ἐχαρακτήριζαν τοὺς Ἴωνας Ἀθηναίους ὅταν ἀνατρέσωσι τὰς λαμπρότερας γενεὰς τῆς Ἑλλάδος, Αἰακίδας, Εὐκολπίδας, Ἡρακλείδας, κτλ. διότι δὲν ὑπῆρξεν οὐδέποτε οἱ γεννεάρχαι τῶν ὅταν τελευταίων, προχωροῦσες, εἰ Θεὸς θέλει, τῆς Κριτικῆς τέχνης, ἀνατρέσωσι καὶ τοῦ Φιλίππου τὴν ὑπαρξίν, διότι τὸ ὄνομά του εἶναι σημαντικόν, διότι Φίλιππος εἶναι ὁ φίλος τῶν ἵππων, ὡς Προμηθεὺς εἶναι ὁ προνοητικὸς καὶ διότι, ἴσως, ὁ Ἀλέξανδρος δὲν εἶναι γνήσιος υἱὸς του, τότε φροβοῦμαι ὅτι κανεὶς θέλει ἐκφωνῆσαι

Τοῦτ' ἐκ τὴν χωρεῖ τὸ κακό.

ἄλλοι, τυχὸν, γνωρίζοντες ὅτι ἡ γραμματικὴ εἶναι μήτηρ πασῶν τῶν ἐπιστημῶν καὶ μαθησῶν, καὶ ἐνθυμούμενοι τὸ περὶ γραμματικῶν ῥιθὲν, ἤθελαν τὸ ἐπιπαροῦθῆσαι, λέγοντες εἰ μὴ ἱατροὶ ἦσαν, οὐδὲν ἂν ἦν τῶν κριτικῶν μωρότερον· ἄλλοι δὲ τελευταῖον, τολμηρότεροι ὄντες, ἤθελαν ἐφαρμόσει τὸ δυσσεβὲς μὲν ἀλλὰ προσφυὲς τοῦ Ἴταλοῦ *questi nuovi santi*, etc.

Εἰ μὲν ἐπὶ τοιούτων περιστάσεων εἶναι παρηγορία, ἡ Κριτικὴ καὶ ἡ Φιλολογία ἤθελε τὴν εὐρεῖ εἰς τὴν παρτήρησιν ὅτι δὲν εἶναι μόνη αὕτη εἰς τὰ τοιαῦτα ὑποκειμένα· διότι δὲν ὑπάρχει σχεδὸν ἀνθρωπίνων γνώσεων κλάδος εἰς ὃν δὲν συνέβησαν ὁμοια, εἰμὴ καὶ χειρότερα.

Εἰς τὴν κυρίως λεγόμενῃ Φιλοσοφίᾳ ἀμφιβάλλαν ἢ καὶ ἠρνήθησαν ὅτι ὑπάρχουσι τὰ ἐκτὸς ἡμῶν ὄντα, ἀμφιβάλλαν ἂν ὑπάρχουσιν αὐτοὶ οἱ ἀμφιβάλλοντες καὶ ἀμφιβάλλαν ἂν ἀμφιβάλλουσιν. Εἰς τὴν Κοσμολογίαν ἐδέχθησαν τὴν ὑδρογένειον σφαῖραν ὡς ἔμπνουν καὶ ζῶσαν, ἔχουσαν βευστόν κυκλοφοροῦν καὶ ποιοῦν τὴν τῶν ἐξωτερικῶν ὁμοιομερείαν, ἐδέχθησαν τὰ βουνὰ ὡς ἀναπνευστήρια (26). Εἰς τὴν Φυσικὴν Ἱστορίαν ἐδέχθησαν ὅτι μόνον ζῶα καὶ τίποτε ἄλλο παρὰ τὰ ζῶα δὲν ὑπάρχουσιν ἐν τῇ φύσει. Καὶ ἵνα μὴ νομίσῃ τις ὅτι παίζουσι γράζοντες τὰ τοιαῦτα, πρέπει νὰ συλλογισθῇ ὅτι εἰς πέντε τόμους, καὶ τόμους μεγάλους, δὲν παίζε-

κανεῖς. Εἰς τὴν κυρίως Ζωολογίαν, ἐξηγούντες τὴν γενεσίν τοῦ ἀνθρώπου, εἶπαν πρὸς τοὺς ἄλλοις ὅτι, αὐτὸς ἦτο πρῶτον ἰχθύς, ἐξ ἰχθύος δὲ ἐγένετο κατὰ μικρὸν ἄνθρωπος. Καὶ τούτου ἀπόδειξιν φέρουσι πολλοὺς ἰχθύας ἐν τῷ ὠκεανῷ ἀπαντωμένους, οἱ ὅποιοι δὲν ἐπρόλαβον ἀκόμη, ἀλλὰ δὲν θέλουσι βραδύνει νὰ ἐξανθρωπισθῶσι (27). Κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο τοῦ Δεμαλλέτου ἐξηγεῖται θαυμασιώτατα καὶ ἡ ὑπαρξίν τῶν τριτόνων, τῶν σειρήνων καὶ τῶν ὁμοίων, ἐν ᾧ κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Μομφύδου, ὅτι ὁ ἄνθρωπος καταάγεται ἐκ τοῦ σατύρου ἤτοι κεκοπιθήκευ, ἐξηγεῖται ἡ οὐρά, ἥτις, εἰς ὅλους τὸ πάλαι κοινὴ οὔσα, ξεμεινέτωρα εἰς μόνους τοὺς ἀνδρείοτερους γνώρισμα χαρακτηριστικόν (28).

Τοιαῦτα παρηγορία εὐκολον εἶναι νὰ εὐρεθῶσιν ἀπανταχοῦ.

Ἄλλ' οὐτε ἡ παρηγορία θεραπεύει τὸ κακόν, οὐτε τὸ παράδειγμα ἀθώνει τὸ πταῖσμα· τί γίνεται λοιπὸν ἐν τούτοις; εἰ μὲν ἐπὶ ἄλλων περιστάσεων κρίνει ἡ Κριτικὴ ἐξ ὁμολογουμένων ἀρχῶν ὁρμώμενη, ἐπὶ τοιούτων ζητεῖ ἄλλας ἀρχὰς ὑψηλοτέρας, ἵνα ἐπιπρὶνη τὰς κατωτέρας ἀρχὰς, καὶ οὕτω γεννάται Κριτικὴ τῶν ἀρχῶν, καὶ Κριτικὴ Κριτικῆς· εἰς τὴν ὑψηλὴν ταύτην Κριτικὴν πρέπει νὰ προστρέξῃ ὅστις, ἄπειρος ἀκόμη ὢν τῶν περὶ τὰ γράμματα σοφισμάτων, φοβεῖται τὰς τοιαύτας σκανδαλωδεῖς προσβολὰς.

Ἡ Κριτικὴ αὕτη, ἀνεχομένη τὰ πάντα, ὡς ἀξίωμα πρεσβεύει ὅτι εἶναι προτιμότερον ἢ ἐλευθερωτάτη καὶ ἀπόλυτος ἐλευθερία τοῦ συλλογιζέσθαι, ἅς φέρη καὶ εἰς κατάχρησιν, παρὰ τὴν βιάσαν καὶ τυραννικὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ φρονεῖν καὶ λαλεῖν. Ἡ πρώτη χαρακτηρίζει τὸν τέλειον, τὸν αὐτεξούσιον, τὸν ὑγιόφρονα ἄνθρωπον, ἀξίον κατ' εἰκόνα τοῦ δημιουργοῦ πλάσμα· ἡ δευτέρα εἰκονίζει τὸ ἐσπαργανωμένον νήπιον, τὸν δεσμευόμενον παράφρονα, τὸν ἐπιτροπευόμενον ἀνήλικον, τὸν αἰώνιος παιδαγωγούμενον. Ἡ πρώτη ἐπανερχεται εἰς τὰ προσήκοντα ὅρια, τούλάχιστον δίδει καὶ εἰς τοὺς ἄλλους τὸ δικαίωμα τοῦ ἀναχαιτίσαι τὰ ὑπερρηδέματα, ἡ δευτέρα εἶναι πρὸς τὸν αὐτοματισμὸν ἐπάνοδος καὶ παλινδρομία.

Ἡ τοιαύτη ἀνεκτικὴ Κριτικὴ εὕρισκε καλλιώτερον νὰ ζῆ τις ἐν Βερολίῳ ἔνθα ἀρνοῦνται τὴν ὑπαρξίν τοῦ ἐνός Ὁμήρου, παρὰ ὅπου τὸν ἀναγκάζουσι νὰ ὁμολογήσῃ ἕνα μόνον προφήτην· καλλιώτερον ἐν Λονδίῳ ἔνθα ἀρνοῦνται τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον καὶ τὴν ὑπαρξίν τῆς Τρωάδος, παρὰ ἐν Ἰσπανίᾳ ὑπὸ Κάρλολον τὸν πέμπτον, ὅστις μόνον περὶ τὰ τέλη τῆς ζωῆς του, ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῆς Ἑστρεμαδούρας, διὰ τῆς ὠρολογιοποιίας ἐπληροφόρηθη

ὅτι εἰς μάτην ἐκοπίαζεν, ἀναγκάζων τὰς κεφαλὰς τῶν ἀνθρώπων νὰ ὁμοφρονήσωσιν εἰς τὰ τῆς θρησκείας καλλιώτερον, ἔνθα ἀρνοῦνται τὴν ὠφέλειαν τῶν παλαιῶν γλωσσῶν καὶ ἀποτρέπουσι τῆς σπουδῆς των (30), παρὰ ὅπου ἐκαίοντο παλαιὰ συγγράμματα, διότι δὲν ἐσυμφώνουν πρὸς τινὰ φρονήματα· καὶ κάλλιον, τελευταῖον, νὰ ζῆ τις ὅτε καὶ ὅπου συγχωροῦσι νὰ καταγορηθῆται ἀναφανδὸν ὁ Ἀριστοτέλης ὅτι δὲν ἐγνωρίζεν ἀκριβῶς τὴν φύσιν τῆς ποιήσεως καὶ τῆς καλλιτεχνίας ἐν γένει, καὶ ὅτι δὲν ἦτον ἱκανὸς νὰ ἐκτιμήσῃ τὸν Αἰσχύλον (31), παρὰ εἰς τόπους καὶ χρόνους ἔνθα οἱ περιπατητικοὶ ἔπαιν τοὺς ἑτεροδόξους ἢ ἐκαίοντο παρ' αὐτῶν, ὡς συνέβαινε νὰ ἦναι ὑπέρτεροι ἢ κατώτεροι (32). Ἡ τιμὴ τῶν ὑβριζομένων καὶ ἀδικουμένων ἀναλαμβάνεται, οἱ καιόμενοι ὅμως δὲν ἀναζῶσι πλέον.

Καὶ τῷ ὄντι, μόλις ἐνόμισαν ὅτι ἐξυβρίζεται ὁ Ὀμηρος διὰ τῶν Οὐολφικῶν προλεγόμενων, ἵνα παρατρέσωμεν τὰ ἀρχαιότερα, καὶ ἰδοῦ ὁ Σαιντουρούιος ἐν τῇ Γαλλίᾳ, Γραμβίλλος, Πέννυς ἐν τῇ Ἀγγλίᾳ, Οὔγος καὶ Οὔασσεμβέργγας ἐν τῇ πατρίδι του τῇ Γερμανίᾳ, ἠγέρθησαν ὑψηλῇ τῇ φωνῇ ὑπὲρ τῆς τιμῆς τοῦ ὑβριζομένου, κατόπιν ἐρχεται ὁ Γρ. Νίτσης διὰ τῶν διαφορῶν περὶ Ὁμήρου καὶ ὑπὲρ Ὁμήρου ποιημάτων του (33) καὶ ἡ ἀλήθεια ἐν τέλει, θέλει θριαμβεύσει.

"Ὅτε δὲ αὐτὸς ὁ Οὐολφίος, ὑπὲρ τὸ δέον φιλοτιμώμενος, ἠθέλησεν ἔπειτα ἀπὸ τέσσαρας ἄλλους λόγους τοῦ Κικέρωνος, νὰ τοῦ ἀφαιρέσῃ τὸν ὀνομαστὸν λόγον ὑπὲρ Μαρκέλλου (*pro Marcello*), τὸν ἀνέκαθεν ὡς τύπον ἐγγλωττίας σπουδαζόμενον, κρίνων ὡς ἐκ τοῦ ὕψους ὅτι ἦτον ἀπῆλής, γελοῖος, μᾶλλον ἀξίος τοῦ αὐτοκράτορος Κλαυδίου παρὰ τοῦ Κικέρωνος, πολλότατοι πάλιν ἐμogeneous του καὶ ξένοι ἀνηγέρθησαν ἐναντίον του (34).

ἠθέλησεν ὁ Παρμάτης Ἰωάννης Ραχόρης ὁ ἀρχηγὸς τοῦ περὶ τὴν θεραπευτικὴν ἐν τῇ ἱατρικῇ μέθῳ ἀντιδιεγερτικοῦ λεγομένου συστήματος, ἐπιδεικνύμενος, νὰ ἐξυβρίσῃ τὴν μνήμην τοῦ ἀθανάτου Ἴπποκράτους (35)· τὰ κατ' αὐτοῦ σαρκαστικὰ συγγράμματα τὸν ἐτιμώρησαν ἴσως ὑπὲρ τὸ δέον. Ταῦτα δὲ καὶ αἱ εἰς μεταμέλειαν δίδουσαι καιρὸν δευτέραι φροντίδες τὸν ἠνάγκασαν νὰ παλινωδήσῃ καὶ νὰ ἀγοράζῃ, ὡς λέγουσι, τὰ ἀντίτυπα τῆς ἀναλίσεως, ὡς ἐπιγράφεται τὸ πρῶτον συγγράμμα του, ἵνα τὰ κάσῃ. Κατηγόρησαν τὸν Ἀριστοτέλην διὰ τὴν φυσικὴν αὐτοῦ ἱστορίαν· ἀλλὰ πόσοι καὶ πόσοι τὸν ὑπεράσπισαν; δὲν προῦρξε τὸ ὄνομά του μετ' ἑσέως ὁ Βλινι-μεμβάχης; ὁ Βυρών; ὁ ὀνομαστὸς Κυδιέρος, ὅστις ἀλλέως κατέκρινεν ἀκρισίαις τοὺς παλαιούς; δὲν κηρύττει

ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης περιέγραψε πολλά ζῶα καλλιώτερον καὶ ἀκριβέστερον παρὰ τὸν Βυφῶνα; Ὁ γνωστὸς δὲ τὸ περὶ γενέσεως τοῦ *Ποιρικοῦ δικαίου* σύγγραμμα Ἰταλὸς Ῥωμανιώτης, μὴ ἀρκούμενος εἰς μικρότερα, ἀπηνήθη καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα τοῦ φιλοσόφου εἰς τὸν Ἀριστοτέλην καὶ εἰς ὅλην τὴν χορείαν τῶν ἐνδόξων φιλοσόφων τῆς σημερινῆς Γερμανίας, περιορίζων τὴν ἀληθινὴν φιλοσοφίαν εἰς τὸν ὁμογενῆ του Στελλίνην καὶ εἰς ἑαυτὸν. Αἱ διάφοροι φιλοσοφικαὶ σχολαὶ τῆς Γερμανίας ὑπεράσπισαν ἢ θέλουν ὑπερασπίσει βέβαια τὴν τιμὴν των ὡς πρὸς τοῦτο, ὑπὲρ δὲ Ἀριστοτέλους εἶναι Γάλλοι, Γερμανοὶ, Ἀγγλοὶ καὶ οἱ φρονιμώτεροι βέβαια τῶν Ἰταλῶν, εἶναι οἱ αἰῶνες καὶ ἡ φωνὴ τοῦ Ῥωμανιώτη πρέπει νὰ καταπαλαίση πάντας τούτους, ἵνα εὖρη προσηλύτους.

Εἶπεν ὁ Τραβῆς ὅτι ἡ λογικὴ τοῦ Ἀριστοτέλους οὔτε πλήρης, οὔτε ὀρθὴ εἶναι, καὶ ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἐξήγησε τοὺς νόμους τοῦ συλλογίζεσθαι. Ἀλλὰ οἱ ἀρμόδιοι πρὸς τοῦτο κριταὶ δὲν ἐπέισθησαν. Ὁ περιώνυμος φιλόσοφος τῆς Καινιοσθέργης εἶχεν εἰπεῖ πρότερον ὅτι ἡ λογικὴ τόσον ἐτελειοποιήθη παρὰ Ἀριστοτέλους, ὥστε ἕκτοτε, ἐὰν ἐξαίρεθῶσιν ὀλίγα τινὲς μικρολογίαι, οὔτε ἐγένεον, οὔτε εἶναι δυνατὸν νὰ γένῃ βῆμα πρὸς τὰ ἐμπρὸς ἢ πρὸς τὰ ὀπίσω. Ὁ δὲ περιώνυμος πλατωνικὸς τῶν Παρισίων τί λέγει; ὅτι μετὰ τὸν Ἀριστοτέλην καὶ Κάντιον δὲν μένει τι πλέον εἰς τὴν τοῦ λογικοῦ ἐξακριβῶσιν. « *Je pense qu'après Aristote et Kant, la liste des élémens de la raison doit être fermée, et que ces deux grands analystes ont épuisé la statistique de la raison* (36), ὁ Ἰταλὸς ἀββᾶς Κομπανιῶνης ἐτόλμησε νὰ παραβάλλῃ τοὺς Ἕλληνας πρὸς τοὺς Ἑβραίους· τοῦτο ἐξῆψε τὸν ζῆλον εἰς ὁμογενῆ μας Ἑπτανήσιον, τὸν μακκρίτην ἱατρὸν Δυνᾶν, τὸν Κερκυραῖον, νὰ ὑπερασπίσῃ θαυμάσια τοὺς προπάτορας, χωρὶς νὰ ἀμελήσῃ τοὺς ἀπογόνους (37).

Ἡ φιλολογία μετὰ τῶν πολλῶν καλῶν τῆς ἔχει καὶ τὰ κακά τῆς. Ἐν τούτων εἶναι βέβαια καὶ ἡ ματαιοπονία. Ἐλπίζω ἄλλοτε νὰ δοθῇ ἀφορμὴ νὰ λαλήσωμεν πλατύτερον περὶ τούτου· ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀρκεῖτω μόνον εἰπεῖν, ὅτι πρὸς τοιοῦτον κακὸν ἀρίστη προφύλαξις εἶναι τὰ παραγγέλματα τῶν ἀρχαίων, χρόνου φείδου· καὶ *δαπανώμενος ἐφ' ἃ μὴ δεῖ ὀλίγος ἔσῃ ἐφ' ἃ δεῖ*.

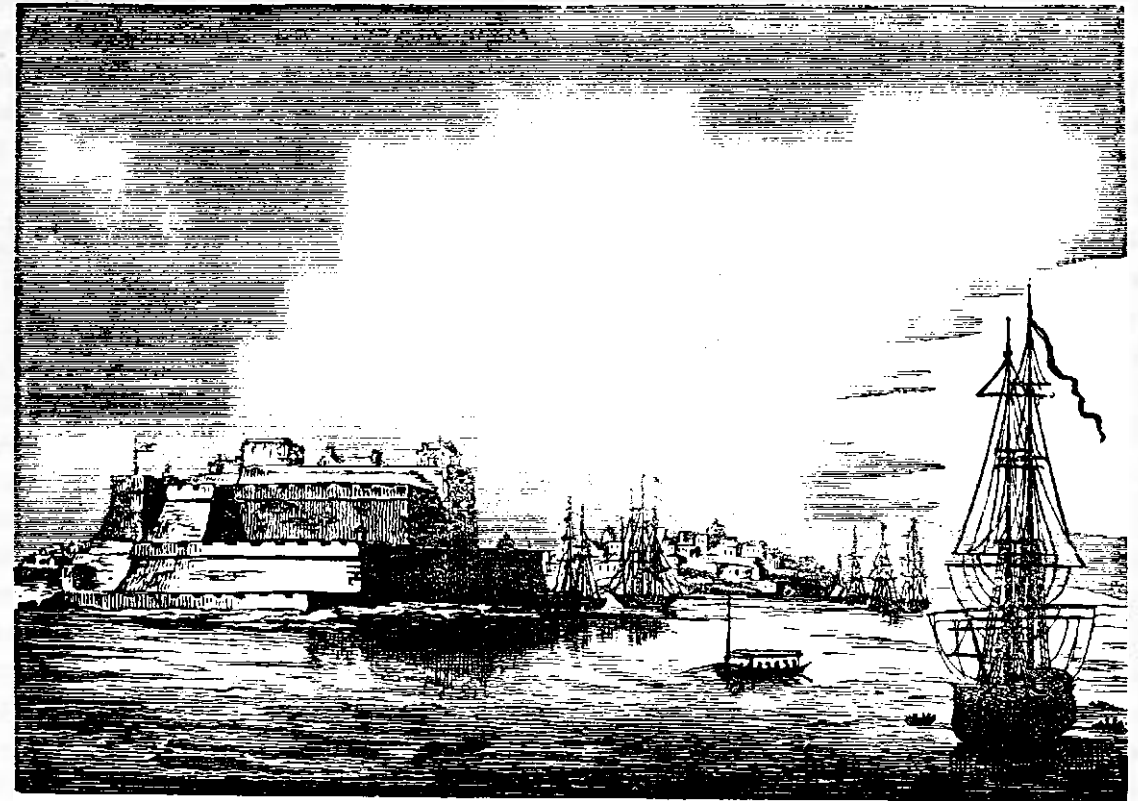
Τὰ ἀναστρέφοντα, τὰ ἀνακυκλικὰ ἢ καρικινικὰ καὶ ὅσα ἄλλα ὁ μακκρίτης Κοραῆς ἐσημείωσε (38), τὰ περὶ Ἀτλαντίδος, τὰ περὶ τῶν πρὸ Ὀμήρου *φιλολόγων* (39), τὰ πολύμοχα ἔργα τοσούτων καὶ τοιούτων περὶ νεκρικῶν λύχνων τῶν ἀρχαίων (40), αἱ παιδαριώδεις ἐπιδείξεις τοῦ Νεαπολίτου Βικεντίου Καρδῶνη ὅστις, κατὰ μίμη-

σιν τῶν ἀσίγμων ῥῶδων Λάσου τοῦ Ἑρμιονέως, ἔγραψε διατριβάς ὀλοκλήρους χωρὶς τοῦ δεινὸς ἢ δεινὸς γράμματος τοῦ ἀλφαβήτου (41), αἱ ἀτυχεῖς προσπάθειαι τοῦ Γοροπίου καὶ Ῥουδθεκίου ἵνα ἀποδείξωσιν, εἰ θεὸς θέλει, ὅτι ὁ Ἄδὰμ ἐν τῷ ἐπιγεῖῳ παραδείσῳ ἐλάλει τὴν Βελγικὴν, ἢ Γευτονικὴν ἢ Γοτθικὴν γλῶσσαν (24), αἱ ἀκαιροὶ μικροφιλοτιμίαι τοῦ Ἰεωρονόμου Ῥωραρίου ὑπὲρ τῶν μῶν (43), ἡ ὑπὸ Μογηρίδου *ἱστορία τῶν Γαλῶν* (44), αἱ *μυομυμηκομαχίαι* Θεοφίλου Φιλέγγου, γνωστοῦ καὶ παρ' ἡμῖν, διὰ τὸ μακκρονικὸν ποίημα (45)· ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα πρέπει, παρ' ἡμῶν τοῦλάχιστον τῶν πτωχότερων, νὰ παραχωρηθῶσιν εἰς ἄλλους πλουσιωτέρους ὡς παιδιὰ, δι' ἄλλα χρησιμώτερα ἔργα τῶν ὁποίων ἡ πατρίς ἔχει χρεῖαν.

Ἐκτὸς τούτων εἶναι σκόπελος ἄλλος, καὶ σκόπελος ἐπικίνδυνος εἰς τὴν φιλολογίαν. Ἡ τὰς λέξεις μάλιστα θηρεύουσα καὶ ἐξακριβῶσα καὶ κατὰ γράμμα φιλολογία ἢ λογοφιλία γινόμενη, ἀποσπῶσα τὸν νοῦν ἐκ τοῦ πραγματικοῦ, τὸν καθιστᾷ κενὸν καὶ τὸν ἐμπνέει, κατὰ δυστυχίαν φύσημα καὶ οἴησιν. Δὲν διέφυγε τοῦτο τὴν ὀξυδέρκειαν τοῦ Πλάτωνος ὅστις λέγει « *Κἂν διαφυλάξῃ τὸ μὴ σπουδάζειν ἐπὶ τοῖς ὀνόμασι, πλουσιώτερος εἰς τὸ γῆρας ἀναρνήσῃ φρονήσεως* » (46). Σκληροὶ καὶ βαρεῖς κατὰ τούτου φέρονται οἱ ἐπιστήμονες, μετὰ πικρίας ἐπιχλευάζοντες· ὅτι οὔτε οἱ τὸν νέον κόσμον εὐρόντες, οὔτε οἱ νέους πλανήτας ἀνακαλύψαντες ἐκαυχῆθησαν τόσον, ὅσον ἀπειροκάλως καυχῶνται οἱ περὶ τὴν φιλολογίαν ἀσχολούμενοι, διότι ἀνεκαλύψαμεν λάμβδα ἢ νι περισσότερον, δασεῖαν ἀντὶ ψιλῆς, διότι ἐν καιρῷ τῷ δέοντι ἐξεφώνησαν πινδαρικὴν ἢ συνεσιακὴν λέξιν, δι' ἄλλας γραμματικὰς μικρολογίας, τὰς ὁποίας οὐδὲ τοῦ κόπου ἀντάξιον εἶναι νὰ ἀναφέρωμεν. Ἐναντίον τοιοῦτου κινδύνου μία εἶναι ἡ σωτηρία, ἡ παρατήρησις, ὅτι ὅλη ἡ ἀνθρωπίνη σοφία εἶναι ὡς κόκκος συνάπτεως, καὶ ἡ ζήτησις πόσον μέρος τοῦ κόκκου τούτου εἶναι ὅλη ἡ φιλολογία, καὶ πόσον μέρος τῆς φιλολογίας αἱ γραμματικαὶ μικρολογίαι. (ἀκολουθεῖ)

Ἡ ΝΗΣΟΣ ΜΕΛΙΤΗ.

Ἡ νῆσος αὕτη κεῖται εἰς τὸν 35 βαθμὸν τοῦ πλάτους καὶ τὸν 33 τοῦ μήκους, μετὰ τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Σικελίας, ἀπὸ τῆς ὁποίας διαχωρίζεται διὰ τοῦ λεγομένου πορθμοῦ τῆς Μελίτης. Ἡ γῆ αὕτης εἶναι καρποφόρος καὶ καλλιεργημένη καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν βράχων, οἵτινες καλύπτουσιν ὅλην σχεδὸν τὴν ἐπιφάνειαν τῆς νήσου. Τὰ

πλουσιώτερα δὲ αὐτῆς προϊόντα εἶναι ὄσπρια, ὀπῶραι, κάλλιστα χρυσομήλα (πορτοκάλια) κρόκος, ἰνδικόν, βαμβάκιον καὶ γεόμηλα.

Ἡ Ἀγγλία ἣτις κατέχει τὴν νῆσον ταύτην ἀπὸ τοῦ ἔτους 1814 λαμβάνει μεγάλας πολιτικὰς καὶ ἐμπορικὰς ὠφελείας ἐξ αὐτῆς. Διαιρεῖται δὲ εἰς τρεῖς νήσους, Βαλέταν, Γαύλον καὶ Κομῆνον, αἵτινες φθίνονται διεχωρίσθησαν ἀπ' ἀλλήλων διά τινος ἡφαιστίου ἐκρήξεως. Πρωτεύουσα τούτων εἶναι ἡ Βαλέτα, αἱ τρεῖς δὲ ὁμοῦ ἐμπεριέχουσι κατοίκους 150 περίπου χιλιάδας ψυχῶν.

Ἡ νῆσος αὕτη, λαβοῦσα ἀλληλοδιαδόχως τὰ ὀνόματα Ἰπερία, Ὀγυγυῖα, Μελίτη καὶ Μάλτα, ὑπῆρξε κατὰ τινὰς μὲν κατοικία τῶν Τιτάνων, κατ' ἄλλους δὲ ἡ αὐτοκρατορικὴ ἐπικράτεια τῆς Καλυψῆς, τὴν ὁποίαν ὁ Ὀμηρὸς καὶ ὁ Φενελὼν ἐδόξασαν διὰ τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν. Καὶ κατὰ μὲν τὴν μετὰ τῶν μυθῶδων χρόνων καὶ τῆς ἱστορίας ἐποχὴν, ἀποικία Φοινικικὴ διώξασα ἐκεῖθεν τὴν Καλυψῆ ἢ τοὺς Τιτάνας, ἀπεκατέστησε τὴν Μελίτην κέντρον τῆς ἐνώσεως τῶν ἀπειραρίθμων πλοίων, δι' ὧν οἱ Ἀγγλοὶ οὔτοι τῆς ἀρχαιότητος εἶχον

κατακαλύψειν ὅλας τὰς τότε γνωστὰς θαλάσσας. Κατὰ δὲ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἡ ἱστορία τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων ἤρχισε νὰ λαμβάνῃ ἐπίσημον χαρακτῆρα, ἐξουσίασαν ἀλληλοδιαδόχως τὴν νῆσον Μελίτην οἱ Ἕλληνες, οἱ Ῥωμαῖοι καὶ οἱ Καρχηδόνοι, καθ' ἣν ἐποχὴν καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ριφθεὶς εἰς τὰ παράλια τῆς νήσου ταύτης ἐκ ναυαγίου, τοῦ ὁποίου οἱ Μελιταῖοι σέβονται εἰσέτι τὴν μνήμην, εἰσῆξεν ἐκεῖ τὸν Χριστιανισμόν· ἀκολούθως ἐκυρίευσαν τὴν νῆσον ταύτην οἱ Γότθοι μέχρι τοῦ μεσαιῶνος, ὅτε ἔλαβον αὐτὴν οἱ Σικελοὶ, ἐκ δὲ τῶν Σικελῶν οἱ Ἀραβες, ἐκ δὲ τῶν Ἀράβων οἱ Γάλλοι βασιλεῖς τῆς Σικελίας, ἐκ δὲ τῶν Γάλλων οἱ Ἰσπανοὶ.

Κατὰ δὲ τὰ 1530 ὁ Αὐτοκράτωρ Κάρολος ὁ Ε' παρεχώρησεν αὐτὴν εἰς τοῦ ἱππότητος τοῦ τάγματος τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τῆς Ἱερουσαλήμ, οἵτινες διωχθέντες ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐκ τῆς νήσου Ῥόδου περιεπλανῶντο ἀπὸ παραλίας εἰς παραλίαν.

Αἱ ἐκ τῆς νήσου Μελίτης κατὰ τῶν Τούρκων ἐνεργούμεναι ἀδιάκοποι ἐχθροπραξίαι καὶ τὰ ἥρωϊκα κατορθώματα πολλῶν ἀρχηγῶν τοῦ τάγματος τούτου,

ἐπροξένησαν τοσαύτην δόξαν εἰς τὴν νῆσον ταύτην, ὥστε οἱ ἰππῶται τοῦ τάγματος τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τῆς Ἱερουσαλήμ μετωνομάσθησαν, ἰππῶται τῆς Μελίτης· ἀλλὰ τὸ τάγμα αὐτὸ εἶχεν ἤδη διαφθαρῆ, ὅταν ὁ Ναπολέων κατὰ τὴν πρὸς τὴν Αἴγυπτον δίοδον αὐτοῦ κατήγγησεν αὐτὸ παντελῶς, καθυποτάξας τὴν νῆσον ἀμαχητὶ ἐν ἔτει 1798. μετὰ δὲ δύο ἐτῶν ἐπίμονον πολιορκίαν τῶν Ἀγγλων καὶ γενναίαν ἀντίστασιν τῶν κατοίκων ὅλης τῆς νήσου, ἡ Μελίτη στενοχωρηθεῖσα ὑπὸ τοῦ λιμοῦ παρεδόθη εἰς τοὺς Ἀγγλους, οἵτινες ὑπεσχέθησαν μὲν κατὰ τὴν ἐν Ἀμβιανῶ ἐιρήνην ἐν ἔτει 1802 ν' ἀποδώσωσιν αὐτὴν μετὰ τρεῖς μῆνας εἰς τοὺς ἰππῶτας τοῦ τάγματος τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἐφύλαξαν τὴν ὑπόσχεσιν αὐτῶν, ἐξεβράχθη πάλιν ἐνεκα τούτου ὁ πόλεμος μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, μέχρις οὗ κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1814 ἐν Παρισίοις συνθήκην, ἡ νῆσος Μελίτη ἀνεγνωρίσθη κτῆμα τῶν Ἀγγλων.

Ἡ νῆσος Μελίτη διαφυλάττει πολλά λείψανα τῆς ἀρχαίας αὐτῆς δόξης καὶ πολλά περιέργα ἔχνη τῶν διαφόρων λαῶν, οἵτινες ἀλληλοδιαδόχως ἐκράτησαν τῆς νήσου· τὸ περιεργότερον τῶν ἀρχαίων τούτων μνημείων εἶναι ἡ παλαιὰ πόλις, ὅπου διατηροῦνται συγκεχυμένα μετ' ἀλλήλων διάφορα Φοινικικά, Ἑλληνικά, Ῥωμαϊκά, καὶ Ἀραβικά ἐρείπια οἰκοδομῶν, λείψανα ἀγαλμάτων, νομίσματα καὶ ἔχνη μνημείων τοσαύτου κολοσσίων, ὥστε καταντᾷ τις νὰ πιστεύσῃ, ὅτι μόνοι οἱ Τιτᾶνες ἠδύναντο νὰ κινήσωσι καὶ νὰ ἐπισωρεύσωσι πέτρας τοσαύτου ὑπερόγκου μεγέθους· ἐπὶ τέλους ἡ γλῶσσα τῶν σημερινῶν Μελιταίων σύνθετος ἀπὸ λέξεις Ἑλληνικῆς, Γαλλικῆς, Ἀραβικῆς καὶ Ἰταλικῆς μορφωθείσας κατὰ τὸ ἰδίωμα τῆς παλαιᾶς Φοινικικῆς γλώσσης, παρουσιάζει εἰς τὸν φιλόσοφον περιηγητὴν σπουδαιότατον ἀντικείμενον θαθείας μελέτης.

Οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες εἶχον τοσαύτην ὑπόληψιν διὰ τὸ μέλι τῆς νήσου ταύτης, ὥστε τὸ παρὲθαλλον μὲ τὸ τοῦ Ἰμμητοῦ· καὶ ὁ Κικέρων διὰ νὰ ἐξεικονίσῃ τὴν θηλυπρεπῆ πολυτέλειαν τοῦ Βερρόριου λέγει, ὅτι ἀνεπαύετο ἐπὶ ῥόδων τῆς Μελίτης.

Ἐκ τῶν νεωτέρων μνημείων τῆς Μελίτης περιεργότατον εἶναι ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, ἐντός

τῶν ὑπογείων τοῦ ὁποίου φαίνονται εἰσέτι, λαμπρῶς κεκοσμημένοι, οἱ τάφοι πολλῶν ἐνδόξων ἰπποτῶν τοῦ Μελιταίου τάγματος.

ΠΕΡΙ ΜΟΥΣΙΚΗΣ.

Ἡ μουσικὴ εἶναι πασῶν τῶν ὀραίων τεχνῶν ἀρχαιοτάτη· διότι εἶναι φυσικὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ φανερόνῃ τὰ αἰσθήματα τῆς καρδίας αὐτοῦ διὰ τῆς φωνῆς· προσέτι εἶναι τέρψις καὶ ψυχαγωγία αὐτοῦ· διότι τὰ παιδιά, φέρ' εἰπεῖν, διὰ νὰ διάγωσιν εὐαρέστως τὸν καιρὸν αὐτῶν συνεθίζουσι νὰ συρίττωσι καὶ νὰ τραγωδῶσιν· οἱ ὁδοιπόροι καὶ οἱ τεχνῖται, διὰ νὰ ἐλαφρύνωσι τοὺς κόπους τῆς ὁδοιπορίας καὶ ἐργασίας τῶν καὶ νὰ παραμυθῶνται, ᾄδουσιν· ὄθεν ὅλα τὰ ἔθνη τῆς γῆς εἶχον ἀπ' ἀρχῆς τὴν μουσικὴν· ἀλλ' οἱ πρόγονοι ἡμῶν μετέληθον ἐπιμελῶς ὡς τέχνην καὶ ἔφερον αὐτὴν εἰς τὸν ὑψηλότατον βαθμὸν τῆς τελειότητος.

Πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ παραδίδωσιν ἡμῖν ἡ ἀγία Γραφή, ὅτι ὁ Ἰουδαῖος ἐπειθήνησεν ψαλτήριον καὶ κιθάραν (1). Μετὰ δὲ τὸν κατακλυσμὸν, ἐπὶ τοῦ Ἰακώβ φαίνεται, ὅτι ἡ μουσικὴ ἐμελετᾶτο ἐπιμελῶς καὶ φιλοτίμως (2). Ὁ δὲ Μωϋσῆς παιδευθεὶς καὶ τὴν μουσικὴν, κατεσκεύασε καὶ μουσικὰ ὄργανα οἷον τὴν σάλπιγγα καλουμένην θυκάνην. «Ὁ Δαυὶδ ἦν ἐν τῷ πνεύματι πνευμάτων ἐπὶ Σαουλ, ἐλάμνησεν τὴν κιθάραν, καὶ ἔψαλλον ἐν χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἀνέψυχε Σαουλ, κτλ.» θασιλεύσας δὲ συνεκρότησεν ἄθροισμα μουσικῶν, καὶ διέταξεν αὐτοὺς νὰ ψάλλωσι μεταχειριζόμενοι καὶ τὰ ὄργανα, ἐνῶ ἀνεβίβαζε τὴν Κιβωτὸν τοῦ Θεοῦ. «Καὶ Δαβὶδ καὶ υἱοὶ Ἰσραὴλ παίζοντες ἐνώπιον Κυρίου ἐν ὄργανοις ἤρμους, ἐν ἰσχύϊ, καὶ ἐν ᾠδαῖς, καὶ ἐν κινύραις, καὶ ἐν νάβλοισι, καὶ ἐν τυμπάνοις, καὶ ἐν κυμβάλοισι, καὶ ἐν αὐλοῖς (3)».

Ὁ Δαβὶδ καὶ οἱ λοιποὶ συνέγραφον στίχους, καὶ περιετίθεσαν εἰς αὐτοὺς μέλη, καὶ ἔψαλλον αὐτοὺς ἐκ στόματος ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ, διὰ διαφόρων μουσικῶν ὀργάνων πρὸς δόξαν Θεοῦ, ὀνομάζοντες αὐτοὺς θυσίαν αἰνήσεως καὶ ἀλλαγαγμοῦ· διότι νομίζοντες τὴν μουσικὴν πολυτιμότερον καὶ τιμαλφέστατον πρᾶ-

(1) Γεν. Κεφ. Δ. 14. — (2) Αὐτόθι Κεφ. Λά. 21.

(3) Βασίλ. Β'. Κεφ. ς', 5.

γμα, δι' αὐτῆς ἐθυσίαζον τῷ Θεῷ· τοὺς δὲ τοιοῦτους στίχους ὀνομάζον ψαλμοὺς.

Καὶ τοιοῦτοι μὲν ψαλμοῦδοι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους οἱ θαυμαστότεροι ἦσαν ὁ Ἀσάφ υἱὸς Βαρachίου, δύο Αἰμάν, ὧν ὁ μὲν ἦν υἱὸς Ἰωήλ, ὁ δὲ, υἱὸς τοῦ Αἰθὰμ, ὁ ὁποῖος ἔχων υἱοὺς δεκατέσσαρας, μετεχειρίζετο αὐτοὺς εἰς τὸ νὰ συμπάλλωσι μετ' αὐτοῦ, ἐν κυμβάλοισι καὶ κινύραις, καὶ ἄλλοις μουσικαῖς ὄργανοις· «ὁ δὲ Σολομὼν κατὰ τὴν Γραφὴν σοφισθεὶς» ὑπὲρ Γαιθὰν τὸν Ἰσραηλίτην Ἠμὼν, καὶ τὸν Καλχὰλ καὶ τὸν Δαρδὰ, υἱοὺς Αἰθὰμ, ἐλάλησε τρισχιλίας παραβουλίας, καὶ ἦσαν ᾠδαὶ αὐτοῦ πεντακισχιλίας· καὶ ἄλλοι δὲ πολλοὶ παρ' Ἑβραίοις ἐμουσοῦργησαν.

Οἱ δὲ ἀρχαῖοι Ἕλληνες μεγάλην ἔφεσιν ἔχοντες εἰς πᾶν εἶδος φιλοσοφίας, οὐδὲ τὴν τῆς μουσικῆς γνῶσιν ἠθέλησαν νὰ τάξωσιν ἔξω τῆς χορείας τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων· ἀλλὰ καὶ Πυθαγόροι, καὶ Πλάτωνες, καὶ Ἀριστοτέλεις, καὶ ὅλοι σχεδόν, ὅσοι μετέσχον φιλοσοφίας, ἐτίμων αὐτὴν, καὶ ἐπρέσβευον ὡς θεόδοτον, καθὼς ἀπὸ διαφόρους ἱστορικοὺς πληροφόρομεθα (4), καὶ διδασκόμενοι καὶ διδάσκοντες αὐτὴν, πολλὰ περὶ αὐτῆς ἀνερευῶντες συνέγραφον· «τῶν τε γὰρ Πλατωνικῶν οἱ πλείστοι, καὶ τῶν ἀπὸ περιπάτου φιλοσόφων οἱ ἄριστοι, περὶ τῆς ἀρχαίας μουσικῆς συντάξαι ἐσπούδασαν, καὶ περὶ τῆς αὐτῆς γεγενημένης παραφθορᾶς· ἀλλὰ καὶ γραμματικῶν καὶ ἀρμονικῶν οἱ ἐπ' ἄκρον παιδείας ἐηλακότες, πολλὴν σπουδὴν περὶ τούτου πεποιήνται» (5).

Ἡ λέξις Μουσικὴ κατὰ τὰ ἀπομνημονεύματα τῶν ποιητῶν καὶ φιλοσόφων, ἀπὸ τοῦ Μούσα παραγομένη, παραπέμπει τὸν περιεργὸν εἰς τὰς μυθολογημένας, ἢ μᾶλλον ἀλληγορούμενας Μούσας, ὅταν ἐξετάζη περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ προόδου τῆς Μουσικῆς. Αἱ Μούσαι κατ' ἀρχὰς ἐλέγοντο τρεῖς· Μελίτη, Μνημοσύνη καὶ Ἰρδή· ἀπὸ δὲ τοῦ μουσικοῦ ἀποδίδεται εἰς τὰς τρεῖς Μούσας ἡ εὔρεσις τῶν τριῶν μουσικῶν τόνων· ἡ γοῦν, τοῦ Ἀδρόυ, τοῦ Ἰσχνοῦ καὶ τοῦ Μέσου· τοῦ Βαρέου,

(4) Πλούταχος — ἐκ Πλάτωνος περὶ Δεισιδαιμονίας — καὶ Ἀθήναιος Βιβλ. 10^η σελ. 698.

(5) Πλούτ. ἐν τῷ περὶ Μουσικῆς Διαλόγῳ.

τοῦ Ὁξέου καὶ τοῦ Ἰσοῦ· τοῦ Δωρίου, καὶ Αὐδίου καὶ Φρυγίου· τοῦ Μείζονος, Ἑλαχίστου καὶ Ἐλάσσονος· κατὰ τὸν ἀριθμὸν δὲ τῶν τριῶν Μουσῶν ἐφεῦρε, λέγουσιν, ὁ Πυθαγόρας τὰ τρία μέρη τῆς ἐν Μουσικῇ ποσότητος· Ὑποταῖδες, Νηποειδῆς καὶ Μεσοειδῆς· ἐνταῦθα θετέον καὶ τὴν διὰ τριῶν συμφωνίαν. Κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, λέγει Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς εἰς τὸ αὐτοῦ ἐγχειρίδιον, ἐφεῦρε καὶ ὁ Πτολεμαῖος τοὺς τρεῖς χαρακτῆρας τῆς Μουσικῆς· τὸν Ἰσον, τὸν Ὀλίγον, καὶ τὸν Ἀπόστροφον.

Τινὲς δὲ παραδίδουσι τὰς μούσας τέσσαρας· ἕτεροι, πέντε· καὶ ἄλλοι, ἑπτὰ. Καὶ εἰς μὲν τὰς τέσσαρας ἀποδίδουσι τὴν εὔρεσιν τῆς διὰ τεσσάρων συμφωνίας, τοῦ τετραχόρδου συστήματος, καὶ τῶν μονοσυλλάβων τεσσάρων φθόγων, τε, ται, τη, τω· εἰς δὲ τὰς πέντε, τὴν εὔρεσιν τῆς διὰ πέντε συμφωνίας, καὶ τοῦ πενταχόρδου συστήματος· εἰς δὲ τὰς ἑπτὰ, τὴν εὔρεσιν τῆς ἑπταχόρδου λύρας, τοῦ Διαπασῶν συστήματος, καὶ τῶν ἐπτά αὐτοῦ διασημάτων. Κατὰ τοῦτον δὲ τὸν ἀριθμὸν ἐφευρέθησαν καὶ ἑπτὰ στοιχειώδεις χαρακτῆρες, δι' ὧν εἶναι δυνατὸν, λέγουσι, νὰ γράφωται τὸ ποσὸν τῆς μελωδίας ἀσφαλῶς.

Καὶ τὸ μὲν ὄνομα ἐντεῦθεν ἔλαβεν ἡ Μουσικὴ· τίς δὲ ὁ πρῶτος αὐτῆς ἐφευρετῆς; ἀπὸ μὲν τοῦ Θεοῦ ἄλλοι θέλουσιν εὔρετην τὸν Ἀπόλλωνα, καὶ ἄλλοι τὴν Ἀθηναίαν· ὁ δὲ Γερασηνὸς Νικόμαχος εἶπεν, ὅτι ὁ Ἐρμῆς ἐφεῦρε τὴν λύραν, καὶ κατεσκεύασεν αὐτὴν ἑπτάχορδον, καὶ παρέδωκε τὴν μάθησιν εἰς τὸν Ὅρφέα· ὁ δὲ Ὁρφεὺς ἐδίδαξε τὸν Θάμυριν καὶ τὸν Αἴνον· ὁ δὲ Αἴνος τὸν Ἡρακλέα καὶ τὸν Ἀμφίωνα. Ἀπὸ δὲ ἀνθρώπου ἀποδίδουσιν εἰς τὸν Ἀμφίωνα τὴν ἐφεῦρεσιν τῆς παρ' Ἑλλήσι Μουσικῆς, πρῶτον ἐπινοήσαντα τὴν κιθαρῳδίαν καὶ τὴν κιθαρωδικὴν ποίησιν. Ἐδίδαξε δὲ ὁ Ἀμφίων τὸν Ὁρφέα· ὁ δὲ Ὁρφεὺς τὸν Θάμυριν καὶ τὸν Αἴνον· καὶ οὗτος τὸν Ἡρακλέα, ὅς οὔ καὶ ἀνηρέθη· ὁ δὲ Ἀμφίων Θηβαῖος ὦν, ὅταν ἐκτίζοντο τὰ τεῖχη τῶν Θηβῶν (6), ἔψαλλε καὶ ἐνεψύχονε τοὺς κτίστας. Ἀλλ' ὁ Ὁρφεὺς, ὁ μαθητῆς μὲν τοῦ Ἀμφίωνος, πατήρ δὲ τῆς ποιήσεως, θρυσθεῖται ῥυθμοποιὸς καὶ μελοποιὸς τοιοῦτος, ὥστε ᾄδων ἐκίνοι λίθους τε καὶ δένδρα· ἤγουν ἐξῆ-

(6) 140 πρὸ Χριστοῦ κατὰ τοὺς Κριτικoὺς ἱστορικοὺς.

μέρονε τὰ θηρία, καὶ ἐποιεὶ χειροήθειε τοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες ἐφαίνοντο πάντῃ ἀκοινωνήτοι (7) διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἀγριότητα, φέρων αὐτοὺς εἰς κοινωνίαν.

Καὶ ὁ Ὅμηρος δὲ, ὁ κατ' ἔξοχὴν ποιητὴς ἐρραψώθησε, ποιήσας οὐ μόνον τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσειαν, ἀλλὰ καὶ ὕμνους εἰς Θεοὺς· ὁ δὲ Ἀρχίλοχος ἐφεῦρε τὴν ῥυθμοποιίαν τῶν τριμέτρων, καὶ τὴν ἐνστασι εἰς τοὺς ὁμογενεῖς ῥυθμούς, καὶ τὴν παρακαταλογίαν, καὶ τὴν περὶ ταῦτα κρούσιν· εἰς αὐτὸν πρῶτον ἀποδίδονται καὶ τὰ Ἐπιδόα, καὶ τὰ Τετράμετρα, καὶ τὸ Προσῳδιακόν. κατὰ τινὰς δὲ καὶ τὸ Ἑλεγείον. Ἀλκμάν δὲ καὶ Ἰππώναξ ὑπῆρξαν εὐρεταὶ ὁ μὲν των ἐρωτικῶν μελῶν, ὁ δὲ Ἰππώναξ, τῆς παρωδίας. Λυρικοὶ δὲ ὑπῆρξαν ὁ Στρησίχορος, ὁ Ἀλκαῖος καὶ ὁ Ἀσκληπιάδης, τῶν ὁποίων σύγχρονοι λογίζονται αἱ τρεῖς Λυρικοὶ καὶ ποιήτριαί περιδόητοι· Σαπφώ, Ἥριοννα, καὶ Δαμοφίλη· καὶ ἄλλαι ἐπιγενέστεραι τούτων λυρικοὶ ἐπίσημοι ὑπῆρξαν Κόρινθα, Τηλεσίλλα καὶ Πραξιλλα· περιφημότεροι δὲ Λυρικοὶ ἦν Τέρπανδρος ὁ Ἀρναῖος ἢ Λέσβιος, ἀπόγονος κατὰ τινὰς μὲν, Ἡσιόδου, κατ' ἄλλους δὲ, Ὁμήρου.

Μελοποιοὶ δὲ ἄριστοι ὑπῆρξαν τρεῖς· Ἀνακρέων ὁ ἐκ Τέω πόλεως τῆς Ἰωνίας, Σιμωνίδης ὁ ἐξ Ἰουλίδος πόλεως τῆς νήσου Κέα, ὅστις, κατὰ τὰς μαρτυρίας τῶν παλαιῶν, ἦτον ὁ δυνατώτατος εἰς τὴν διεγερτικὴν μουσικὴν, ὥστε καὶ ἐν τῷ ὀδοποιοτῷ ἔτει τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἔλαβε τὸ βραβεῖον· αὐτὸς, λέγουσιν, ἐφεῦρε καὶ τὰ διπλαῖα γράμματα, δηλ. τὸ Η, τὸ Ω, Ζ, Ξ, καὶ Φ, (8) καὶ Ἰπποδίκης ὁ Χαλκιδεὺς, ὅστις συνέστησε καὶ ἑθελίωσε τοὺς μουσικοὺς ἀγῶνας.

Τραγικοὶ δὲ περίφημοι ἐγένοντο Αἰσχύλος, Σοφοκλῆς, καὶ Εὐριπίδης· ὧν ὁ τῶν τραγικῶν ἀπάντων μεγαλοφρονότατος Αἰσχύλος ἐπενόησε τὴν τάξιν τῆς σκηνῆς, καὶ ἔφερε τὸ πλῆθος τῶν ὑποκριτῶν νὰ

ὀμιλῶσιν ἀνά δύο, καὶ πολλὰ ὀρχηστικὰ σχήματα ἐξευρίσκων, ἀνέδιδεν εἰς τοὺς χορευτάς· ἐφεῦρε τὴν στολὴν εὐπρεπῆ (9) καὶ σεμνήν, καὶ τὰ λοιπὰ· ὁ δὲ σοφὸς Σοφοκλῆς ἐποίησε σκηνογραφίαν, ἐκαινούργησε τὰ περὶ τὸν χορὸν, καὶ καταλύσας τὴν ὑπόκρισιν τοῦ ποιητοῦ, ἐφεῦρε τρίτον ὑποκριτὴν, καὶ ἐπιτηδεύσας τὸ γλυκὺ εἰς τὰς τραγωδίας, εὐδοκίμησε περισσότερον ἀπὸ ὅλους. Ὁ δὲ Εὐριπίδης, ὁ ἐπὶ τῆς σκηνῆς φιλόσοφος, ἔφερεν εἰς τὴν σκηνὴν πολλὰ καὶ καλὰ· διότι μετεχειρίσθη μὲν γνώμας αἰκειοτάτας, ἐπεχειρίσθη δὲ καὶ θεωρήματα ὑψηλά· διὰ τοῦτο καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, ἰδόντες τούτους τοὺς τρεῖς ποιητὰς, ὅτι εἰς ὀλίγον καιρὸν ἐποίησαν μεγάλως ἐπιδόσεις, ἐψήφισαν τὰ ἐξῆς· «Τὰς τραγωδίας (10) τῶν ποιητῶν Αἰσχύλου, Σοφοκλέους, Εὐριπίδου, ἐν κοινῷ γράψαμένους φυλάττειν, καὶ τὸν γραμματέα τῆς πόλεως παραναγινώσκειν τοῖς ὑποκρινομένοις· οὐκ ἐξεῖναι γὰρ αὐτὰς ὑποκρίνεσθαι.»

Φιλόσοφοι δὲ μουσικοὶ ἐστάθησαν τρεῖς οἱ ἐπιστημύτατοι· Σωκράτης, Πλάτων, Ἀριστοτέλης, ὧν ὁ μὲν Σωκράτης ἐμαθήτευσεν εἰς τὸν Κόννον, τὴν κιθαρωδίαν διδασκόμενος. «Οὐκ ἀπηξίου δὲ οὐδὲ Σωκράτης πρὸς Κόννον φοιτᾶν τὸν μουσικόν, ἀλλ' ἐμάνθανε κιθαρίζειν, γέρων ἤδη ὢν.» Ὁ δὲ Πλάτων ἤκουσε τὰ μουσικὰ παρὰ Δράκοντος τοῦ Ἀθηναίου, καὶ Μετέλλου τοῦ Ἀκραγαντίνου· θελήσας δὲ οὗτος νὰ ἀποδείξῃ ἀρμονικῶς τὴν ψυχικὴν ἀρμονίαν πρὸς τὰ τέσσαρα στοιχεῖα καὶ τὴν αἰτίαν τῆς πρὸς ἄλληλα ἐξ ἀνομοίων συμφωνίας, ἀπέφηνε δύο ψυχικὰς μεσότητας ἐν ἑκατέρῳ διαστήματι κατὰ τὸν μουσικόν λόγον. Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης διδασκόμενος ὑπὸ Πλάτωνος τὰ μουσικὰ, ὑπέδειξε καὶ πῶς πρέπει οἱ νέοι νὰ μετεχειρίζωνται τὴν μουσικὴν· σύγχρονοι τούτων ὑπῆρξαν Δάμων ὁ Ἀθηναῖος, ὅστις ἐφεῦρε τὴν ἐπαινεμένην Λυδιστί, καὶ Ἀρχύτας ὁ μαθηματικὸς, ὅστις ἐδόθη ὅλος εἰς τὴν Πυθαγορικὴν Φιλοσοφίαν καὶ μουσικὴν.

Διονύσιος ὁ Θηβαῖος, Λάμπρος, Μελανιπίδης καὶ

(7) Καὶ Ὀρφεὺς ὁ ἀσκήσας κιθαρωδίαν, ὃς ἄδων ἐκίνοι λίθους τε καὶ δένδρα· ἀποθανούσης δὲ τῆς Εὐροδίκης τῆς γυναικὸς αὐτοῦ δηχθεῖσας ὑπὸ ὄρεως, κατῆλθεν εἰς Ἄδου, θέλων ἀναγαγεῖν αὐτήν, καὶ Πλούτωνά ἐπεισεν ἀναπέμψαι. . . . Ἀπολλόδωρος περὶ θεῶν Βιβλ. Α'.

(8) Γέγραπται αὐτῷ Δαριδὶ διαλέκτῳ ἢ Καμβόσου καὶ Δαρείου βασιλέα, καὶ Ξέρξου ναυμαχία, καὶ ἡ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ναυμαχία, δι' ἐλεγκίας· ἡ δὲ ἐν Σαλαμῖνι, μελικῶς. Σουΐδας.

(9) Παρατηρήσεως ἄξιον εἶναι, ὅτι οἱ πρόγονοι ἡμῶν ὥσθ' εἰς τὰ θεατρικὰ εἰδωκὸν καὶ ἠσπάζοντο τὴν εὐπρέπειαν καὶ τὴν σεμνότητα.

(10) Διαιρεῖται δὲ ἡ Τραγωδία κατὰ τὸ ποῖον εἰς Μῦθον, Ἦθος, Λέξιν Διάνοιαν, Ὄψιν καὶ Μελοποιίαν· ὅθεν καὶ πᾶς τραγωδοποιὸς εἶναι καὶ μελοποιός.

Λαμπροκλῆς, καὶ Κρέξος, καὶ Φιλόξενος, καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἠκολούθησαν τοὺς νόμους τῶν πρὸ αὐτῶν, μὴ θελήσαντες νὰ καινοτομῶσι. Φρύνις δὲ καὶ Τιμόθεος, καὶ Ἐπιγόνιος καὶ Δύσανδρος, καὶ Σίμμικος καὶ Διόδωρος, ἐπεχείρησαν καινοτομίας· ὅθεν τὸν μὲν Φρύνιν ἐκατηγόρησαν (11), ὅτι ἐξετήλυνε καὶ ἠσθένησε μεγάλως τὴν πρότερον ἀνδρικήν καὶ στιβαρὰν μουσικὴν· τὸν δὲ περιφημώτατον μουσικόν Τιμόθεον, ἐλθόντα εἰς τὴν Λακεδαίμονα, μὲ κιθάραν ἐνδεκάχορδον, τὸν ἐδίωξαν οἱ Λακεδαιμόνιοι.

Ἀπὸ τοὺς ἔως ἔρθε καταλεγέντας ἀρχαίους μουσικοὺς, ἄλλοι μὲν ἐφεῦρον ἄλλο, ἄλλοι δὲ ἄλλο· καὶ πολλοὶ μετ' αὐτῶν καὶ ἄλλοι πολλὰς καὶ ἄλλοίας εἰς τὴν μουσικὴν ἐπέφερον μεταρρρυθμίσεις· ὀνομαστότατοι δὲ μουσικοὶ ὑπῆρξαν ὁ Ἀμφίων, ὁ Λίνος, ὁ Ὀρφεὺς, ὁ Δημόδικος, ὁ Φήμιος, ὁ Ἰσμηνίας, ὁ Μαρσύας, ὁ Ὀλυμπος, ὁ Τέρπανδρος, καὶ ὁ Τιμόθεος.

Εἶναι δὲ ἀναντιρρήτων, ὅτι ἡ μουσικὴ εἶναι τέχνη ἐμφαινύουσα δι' ἐνώσεως ψιλῶν τόνων ὠραῖόν τι καὶ θεῖον, καὶ ἠδύνουσα τὴν ψυχὴν· τὰ δὲ συστατικά αὐτῆς μέρη εἶναι ἡ ἀρμονία καὶ ἡ μελωδία· καὶ ἡ μὲν ἀρμονία εἶναι συμφωνία τόνων ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἢ καιρῷ ἀκουομένων· ἡ δὲ μελωδία, φωνὴ ἀρμολομένη πρὸς τὸν ἤχον. Ἡ μουσικὴ λοιπὸν διδάσκει τὸ σύστημα τῆς ἀρμονίας εἰς τὰς συμφωνίας καὶ διαφωνίας, διαλαμβάνει περὶ τῶν φωνῶν καὶ ἤχων, καὶ παραδίδει τοὺς κανόνας τοῦ ᾄδειν, καὶ κρούειν τὰ ὄργανα καὶ ποιεῖν μέλη· ἔχει δὲ μεγάλην ἐνέργειαν εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, διότι τέρπει καὶ λυπεῖ, ἀνίστησι τὸν νοῦν καὶ υποχαλᾷ, κοιμίζει τὰ πάθη καὶ τὰ κινεῖ, ἡμερόνει τὰ ἦθη, διασκεοάζει τὴν μελαγχολίαν, καὶ θεραπεύει νόσους· πρὸς δὲ τούτοις ἐμπνέει ζῆλον πρὸς τὰ καλά καὶ εὐσέβειαν εἰς τὰ θεῖα· ὅθεν ἐπεμελήθησαν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐγκαίρως νὰ μάθωσιν οἱ παῖδες αὐτῶν τὴν μουσικὴν, θεωροῦντες αὐτὴν ὡς οὐσιῶδες μέρος τῆς καλῆς ἀνατροφῆς.

Οἱ μουσικοὶ νόμοι, οἱ κοινῶς λεγόμενοι ἤχοι, καθ' οὓς ἦσαν τὰ μέλη, κατ' ἀρχὰς μὲν ἦσαν τρεῖς,

(11) Ἐμμηρπῆς Ἐφορος, Φρύνιδος τοῦ μουσικοῦ σκεπτόμενος· τὰς δύο τῶν ἐγγεία χορῶν ἐξέτεμεν, εἰπών· «Μὴ κακοῦργε τὴν Μουσικὴν». Πλούταρχος. Ἀποφθ. Λακ.

ὁ Δώριος, ὁ Λυδίας, καὶ ὁ Φρυγίας, ὡς προγεγραπται· ἀλλ' ἔπειτα προσετέθησαν καὶ ἄλλοι δύο, ὁ Ἰώνιος καὶ ὁ Αἰόλιος· καὶ οὕτω προήλθον αἱ πέντε ἀρμονίαι· ἡ Δώριος, ἡ Λυδία, ἡ Φρυγία, ἡ Ἰώνιος, καὶ ἡ Αἰόλιος· καὶ ἡ μὲν πρώτη ἦτο σοβαρὰ, ἀνδρική, καὶ ἐμπνεύουσα ἀρετὴν εἰς τὴν καρδίαν· ἀλλ' ὁ καλούμενος ὁρθιος νόμος ἦτο κυρίως ἐρεθιστικὸς εἰς πόλεμον· ἡ δὲ δευτέρα ἀρμονία, ἦτοι ἡ Λυδία, ἦτο χαλαρὰ, ἐκλελυμένη, καὶ ἐκθηλύνουσα τὴν διάνοιν· ἀλλ' ἡ μιξολυδία, ὀδυρτικὴ, θρηνητική, καὶ ἐμβάλουσα εἰς λύπην τὴν ψυχὴν· ἡ δὲ Φρυγία ἦτο σοφορὰ, ἐνθουσιαστικὴ, καὶ πληροῦσα τὴν καρδίαν ἀπὸ θεοσέβειαν· ἡ Ἰώνιος ἦτο γυναικώδης, μαλακὴ καὶ συμποτικὴ· καὶ ἡ Αἰόλιος, ἀπλή, τερπνὴ, καὶ ἀρμόζουσα εἰς τὰς χάριτας. Ἐκ δὲ τούτων ἐγεννήθησαν καὶ ἄλλαι τινὲς ἀρμονίαι ὑψηλαὶ καὶ χαμηλαί, δηλούμεναι διὰ τῶν προθέσεων Ἐπὲρ καὶ Ἐπὸ, ἐξ ὧν ἡ μὲν πρώτη σημαίνει τὸ ἄνω, ἡ δὲ δευτέρα τὸ κάτω, καὶ ἐκαλοῦντο Ἐπερδῶριος, Ἐπερλύδιος, Ἐπερφρύγιος, καὶ καθεξῆς.

Ὅλαι δὲ αὗται αἱ ἀρμονίαι ἦσαν ἀκριβῶς ἠνωμένοι μετὰ τῆς ποιητικῆς, καὶ ἐψάλλοντο κατὰ τὸν ῥυθμὸν διὰ τῶν μουσικῶν ὀργάνων· διὰ τῆς κιθάρης ἐμμελπον οἱ μουσικοὶ, οἵτινες ἦσαν καὶ ποιηταί, τὰς πράξεις τῶν Θεῶν καὶ τῶν Ἡρώων· διὰ τῆς λύρας τὰς ᾠδὰς καὶ τὰ λυρικά μέλη· διὰ τοῦ αὐλοῦ θεῖα ᾄσματα, συμποτικά, γαμικά, πενθικά, ποιμενικά, κτλ. εἰς τὰ ὅποια μετεχειρίζοντο καὶ τὴν σύριγγα, ἥτις δὲν διαφέρει ἀπὸ τὸν αὐλόν, εἰμὴ μόνον κατὰ τὸν ἤχον, καθότι τῆς μὲν σύριγγος ὁ τόνος εἶναι ὀξὺς καὶ λεπτός, τοῦ δὲ αὐλοῦ βαρὺς καὶ δατύς.

Μετὰ τῆς μουσικῆς δὲ ἦτο παρ' Ἕλλησι συννημένη καὶ ἡ ὀρχηστικὴ, ἡ μιμητικὴ τέχνη, ἥτις δεικνύει τὰ κινήματα καὶ τὴν εὐρυθμίαν τοῦ κυρτοῦ λεγομένου χοροῦ, ἢ τὰ φυσικὰ καὶ εὐτακτὰ σχήματα τοῦ σώματος, διὰ νὰ ᾄται αὐτὸ ἐλεύθερον καὶ εὐστροφον, μὲ κάποιαν χάριν, ἀρέσκουσαν εἰς τοὺς θεατάς· ἀλλ' ὁ μὲν σεμνὸς καὶ εὐγενικὸς χορὸς εἶναι ἀρμόδιος καὶ ἐπαινετός εἰς τὴν νεολαίαν, ὁ δὲ ἄσεμνος καὶ διεφθαρμένος εἶναι ἀξιοκατάκριτος.

Τρία ἦσαν τὰ καθολικώτερα γένη τῆς παλαιᾶς μουσικῆς τῶν Ἑλλήνων· τὸ ἀρμονικόν, τὸ χρωματικόν καὶ τὸ διατονικόν· καὶ

τοῦτο μὲν ἀπετέλει τὴν ἀπλήν καὶ κοινήν μουσικήν, τὸ δὲ χρωματικόν, τὴν τρυφερὰν καὶ ἡδονικήν, καταβιβάζων τὰς φωνὰς μὲ ἐν ἡμίτονον, τὸ ὁποῖον ὠνομάσθη οὕτως ἀπό τινος χρωματισμένου σημείου· καὶ τὸ ἀρμονικόν, ἀπετέλει τὴν θείαν καὶ ὑψηλὴν, ἀναβιβάζων τὰς φωνὰς μὲ ἐν ἡμίτονον καλούμενον *δίεσην*. Τὸ μουσικὸν σύστημα αὐτῶν διηρεῖτο εἰς δεκαοκτὼ τόνους, ἐξ ὧν ἕκαστος εἶχε τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ὀνομασίαν, καὶ χωριστὰ σημεῖα (notes), τὰ ὁποῖα συνίσταντο ἐξ ἑνὸς μονογράμματος, ἐσηματισμένου ἀπὸ τὸ πρῶτον ψηφίον τοῦ χαρακτηριστικοῦ ὀνόματος τοῦ καθενὸς τῶν δεκαοκτὼ τόνων, ἐξ ὧν ἐσηματιζέτο τὸ σύστημα, καὶ ἐγράφοντο ὑπεράνω τῶν λόγων, ἐν τάξει κειμένων, εἰς δύο στίχους τῆς γραφῆς, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους ὁ μὲν ἀνώτερος συνέτεινε εἰς τὸ μέλος διὰ τῆς φωνῆς, ὁ δὲ κατώτερος εἰς τὴν συμφωνίαν διὰ τῶν ὀργάνων. Τοιαῦτα δὲ σημεῖα (notes) εὐρίσκονται ἀκόμη γεγραμμένα κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον εἰς Ἑλληνικά χειρόγραφα.

Διαιρεῖται δὲ ἡ μουσικὴ κατὰ τὸν χαρακτήρα, τόνον καὶ σκοπὸν αὐτῆς, εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν, θεατρικὴν καὶ οἰκιακὴν. Καὶ ἡ μὲν πρώτη συνθέζεται ἐπ' ἐκκλησίας, καθολικευμένη εἰς τοὺς ψαλμούς, ὕμνους καὶ εἰρημούς, εἰς τὰ στιχηρά, τροπάρια καὶ κοντάκια καὶ εἰς ἄλλας πνευματικὰς ᾠδὰς, ἀποσκορακισθέντων τῶν μουσικῶν ὀργάνων ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου οἱ τὸν παλαιὸν ἀποθέμενοι τὸν δὲ νέον ἐνδυσάμενοι ἄνθρωποι, δὲν ὀφείλουσι εἰς τὸν πανυπερέτερον καὶ τρισυπόστατον Θεὸν τὰς ὑλικὰς θυσίας τῶν ἐθνικῶν, οὐδὲ τὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν κυμβάλοις εὐήχοις, ἢ κιννύραϊς, ἢ νάβλοις θυσίαν αἰνέσεως, ἀλλὰ τὴν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δοξολογίαν, εἰς μέλος ἀπλοῦν, εὐτόνον, ἤσυχον, ἐνθουσιαστικόν, θρηνητῶδες, σεμνόν, ἡδὺν, ὑψηλόν, εὐμελὲς κτλ. καὶ διὰ πνεύματος εὐθέος καὶ καρδίας συντετριμμένης καὶ τεταπεινωμένης. » ἡ δὲ δευτέρα μουσικὴ περυσιάζεται ἐπὶ τῆς σκηνῆς, εἰς τοὺς χορούς, εἰς τὰ κωμικά καὶ τραγικά δράματα καὶ εἰς τὰ μελοδράματα· καὶ ἡ οἰκιακὴ περιορίζεται εἰς διαφοροὺς συμφωνίας καὶ παντοδαπὰς ᾠδὰς κατ' οἶκον, μὴ ἀνηκούσας οὐτε εἰς τὴν ἐκκλησίαν, οὔτε εἰς τὰ θέατρα.

Ἡ ἡμετέρα λοιπὸν ἐκκλησιαστικὴ ψαλμωδία μόνη οἰκεία καὶ ἀρμόζουσα εἰς τὴν λατρείαν τοῦ

Θεοῦ, σύγκειται ἐκ μόνου τοῦ ἀρμονικοῦ καὶ διατονικοῦ γένους τῆς μουσικῆς, καὶ εἶναι σεμνοτέρα καὶ κατανυκτικωτέρα πάση· ἄλλης· ὅθεν εἶναι καλὸν νὰ μανθάνωσιν αὐτὴν ὅλοι κοινῶς ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες ἀπὸ τοῦ δεκάτου τρίτου ἔτους τῆς ἡλικίας, καθὸ προτρέπουσαν τὴν ψυχὴν εἰς τὴν ἀρετὴν, καὶ ἐμπνέουσιν τὴν εὐλάβειαν εἰς τὰ θεῖα· οὐ ἔνεκεν καὶ ὁ ἀπὸ 6 Φεβρουαρίου 1834 περὶ δημοτικῶν σχολείων νόμος ὀρίζει νὰ ἦναι ὁ δημοδιδάσκαλος πρὸς ταῖς ἄλλαις γνώσεσιν εἰδήμων καὶ τῆς φωνητικῆς μουσικῆς, καὶ νὰ ἔχη ἔξιν εἰς αὐτὴν διὰ τὴν διδασκίαν εἰς τοὺς μαθητάς. (Κεφ. Β'. ἄρθ. 10. 11. 12).

Ἡ μουσικὴ τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας σύγκειται ἐξ ὀκτῶ ἤχων, ἐξ ὧν ὠνομάσθη ἡ βίβλος Ὁκτώηχος· ἐκ τούτων τέσσαρες εἶναι ἀπλοῦ, καὶ τέσσαρες πλάγιοι, καλούμενοι οὕτως, ἐπειδὴ ἐξαρτῶνται ἐκ τῶν πρώτων τεσσάρων· ἐκ δὲ τῶν τεσσάρων πλάγιων ἐγεννήθησαν οἱ τέσσαρες μέσοι, καὶ ἐξ ἀπάντων αἱ τέσσαρες φθοραὶ· καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἤχος εἶναι ἀπλοῦς καὶ κοινός· ὁ δὲ δεύτερος, εὐτόνος καὶ ἀνδρικός· ὁ τρίτος, ἡσυχος καὶ ἀνεξιμένης· ὁ τέταρτος σφοδρὸς καὶ ἐνθουσιαστικός· ὁ πλάγιος τοῦ πρώτου θρηνητῶδες καὶ ὀδυρτικός· ὁ πλάγιος τοῦ δευτέρου, σεμνός καὶ μελωδικός· ὁ πλάγιος τοῦ τρίτου ἢ βαρὺς, χαμηλὸς καὶ ἡδὺς· ὁ πλάγιος τοῦ τετάρτου ὑψηλὸς καὶ εὐμελής.

Περὶ δὲ τῶν κατὰ καιροὺς συγγραψάντων περὶ μουσικῆς μέχρι τοῦ νῦν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων Ἑλλήνων τε καὶ Εὐρωπαίων, καὶ περὶ ὅσων ὁ χρόνος ἀνέδειξε διδασκάλους καὶ ἐφευρετὰς ψαλμωδιῶν, θέλομεν διαλάβει συνοπτικῶς εἰς τὸ ἀκόλουθον φυλλάδιον. (ἀκολουθεῖ).

ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ.

Ἰσπανὸς τις φαρμακοπώλης ταξειδεύων ἔριππος καὶ ἀπαντήσας Ἰνδὸν ἔχοντα ὠραιότατον ἵππον, ἐφαντάσθη νὰ σφετερισθῇ αὐτὸν διὰ πανουργίας· Ἐπρόβαλε λοιπὸν εἰς τὸν Ἰνδὸν νὰ ἐπιβῶσιν ὀλίγον ὁ εἰς ἐπὶ τοῦ ἵππου τοῦ ἄλλου, ἐπειδὴ, ὡς ἔλεγεν ὁ Ἰσπανός, ἐπεθύμει πολὺ νὰ δοκιμάσῃ τὸ θάδιμα τοῦ ἀξιολόγου τούτου ζώου· τοῦ δὲ Ἰνδοῦ, παραδεχθέντος τὴν πρότασιν, ὁ φαρμακοπώλης ἐπιβὰς ἀπαξ τοῦ ξένου ἵππου δὲν ἤθελε πλέον νὰ καταβῇ·

καταδιωκόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ Ἰνδοῦ, εἰσῆλθεν εἰς τινὰ πόλιν, ὅπου ὁ Ἰνδὸς ἐνῆξεν αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου· ἀλλ' ὁ Ἰσπανός ἐδικαιολογήθη λέγων, ὅτι ὁ Ἰνδὸς ψεύδεται· διότι τὸν ἵππον τοῦτον ἀνέθρεψε πρὸ χρόνων, ἀγοράσας αὐτὸν, πῶλον ἔτι ὄντα, ἐπὶ τινος τῶν πανηγύρεων τῆς Σιβιλίας. Ὁ δὲ Ἰνδὸς ἐλέπων ὅτι οἱ δικασταὶ δι' ἔλλειψιν ἀποδείξεων ἔμελλον νὰ ἀποφασίσωσιν ὑπὲρ τοῦ ψεύστου φαρμακοπώλου, ἐκβαλὼν τὸ ἐπανωφύρεμα αὐτοῦ ἐκάλυψεν εὐθείως τὴν κεφαλὴν τοῦ ζώου, καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς

τοὺς δικαστάς, ἐπειδὴ, εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ὁ ἀντίδικός μου προβάλλει, ὅτι τὸν ἵππον τοῦτον ἀνέθρεψεν ἐκ νεότητος αὐτοῦ ἡλικίας, προτείνω νὰ εἴπῃ κατὰ ποῖον ὀφθαλμὸν ὁ ἵππος εἶναι ἀλλοίθωρος· ὁ Ἰσπανός ἀπεκρίθη ἐν τῷ ἄμα, κατὰ τὸν δεξιόν· ἀλλὰ τότε ὁ Ἰνδὸς ἀνακαλύπτων τὸν ἵππον, Κύριοι, εἶπε, παρατηρήσατε ὅτι ὁ ἵππος μου δὲν εἶναι ἀλλοίθωρος οὔτε κατὰ τὸν δεξιόν, οὔτε κατὰ τὸν ἀριστερὸν ὀφθαλμόν· οἱ δὲ δικασταὶ πεισθέντες ἐδικαίωσαν τὸν Ἰνδὸν καὶ ἀπέδωκαν εἰς αὐτὸν τὸν ἵππον αὐτοῦ.

ΤΟ ΘΗΡΙΟΝ ΤΟΥ ΖΕΒΩΔΑΝ.

Ἐν ἔτει 1764 ἀνεφάνη κατὰ τὸ Ζεβωδάν ἐπαρχίαν τῆς Γαλλίας, ὁ ὑπερμεγέθης ἄγριος λύκος τοῦ ἑποίου ἢ ἀνωθεν εἰκονογραφία παριστᾷ τὴν κεφαλὴν, καὶ ὅστις ἐν διαστήματι δεκαπέντε περίπου μηνῶν ἐπέφερε τὸν ὄλεθρον καὶ τὴν φρίκην εἰς ταύτην καὶ πολλὰς ἄλλας τοῦ Γαλλικοῦ κράτους ἐπαρχίας. Ἰδοὺ πῶς περιγράφει τὸ συμβῆναι τοῦτο χειρόγραφόν τι σώζομενον ἐν τῇ βασιλικῇ τῶν Παρισίων βιβλιοθήκῃ.

Τὸ θηρίον τοῦτο ἀφοῦ ἐπέφερε ἐν δικαστήματι τεσσάρων μηνῶν τὸν ὄλεθρον καὶ τὴν φρίκην εἰς τὰς πεδιάδας καὶ τοὺς ἀγρούς τῆς ἐπαρχίας ταύτης, μετέβη εἰς τὴν τρυφίαν Ἀλβανίου, ὅπου ἐξηκολούθησε τὰς καταστρεπτικὰς αὐτοῦ ἐφορμάς, φονεύων καὶ ἀρπάζων ὄχι μόνον ζῶα, ἀλλὰ καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας. Ἡ δὲ ὑπὸ τοῦ τρόμου τεταραγμένη φαντασία τῶν χωρικῶν κατήντησεν αὐτοὺς νὰ διηγῶνται διαφόρους τερατώδεις καὶ ἀπιθάνους παραδοξολογίας περὶ τοῦ θηρίου τούτου· διότι οἱ μὲν ἐξωγράφουν αὐτὸ ὡς ἀλλόκοτον ὑπερμέγεθες θηρίον, οἱ δὲ ὡς τέρας τῆς φύσεως, οἱ δὲ διίσχυρίζονται ὅτι εἶναι ἄτρωτον, οἱ δὲ τέλος διηγοῦντο, ὅτι καὶ τὸ ἦκουσαν νὰ ὀμιλῇ, καὶ φήμη διεδόθη πανταχοῦ, ὅτι τὸ τέρας τοῦτο εἶναι καταχθόνιος καὶ καταστρεπτικὸς δαίμων ὑπὸ μορφὴν θηρίου. Ἡ Δημαρχία τῆς Μάνδης ἐψήφισεν ἀμοιβὴν 200 φράγκων εἰς τὸν φονεύσαντα τὸ θηρίον· τὰ δὲ ἐπαρχιακὰ συμβούλια τῆς Λαγκαδέσκης 2000 φράγκων· ἀλλὰ πᾶσα προσπάθεια κατ' αὐτοῦ ἀπέβη ἄπρακτος.

Ἐρημωθέντων τῶν ἀγρῶν τῆς ἐπαρχίας ταύτης, διακοπείσων τῶν μεταξὺ τῶν χωρίων σχέσεων, νεκρωθέντος τοῦ ἐπιτοπίου ἐμπορίου καὶ κινδυνευόντων τῶν χωρικῶν νὰ λιμοκτονήσωσιν, ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις ἐπέμφε κατ' αὐτοῦ ὀλόκληρον λόχον πυροβολιστῶν βοηθούμενον ὑπὸ χιλίων διακοσίων ὀπλισμένων χωρικῶν, οἵτινες περιεκύκλωσαν τὸ θηρίον, τὸ ὁποῖον ὅμως, μετὰ ἱκανῶν ὤρων πυροβολισμῶν, διέφυγεν ἄτρωτον· ὁ δὲ ἐπίσκοπος τῆς Μάνδης ἐξέδωκε θέσπισμα διατάττον δημοσίους προσευχάς, νηστείας καὶ λιτανείας ὑπὲρ τῆς καταπαύσεως τοῦ κακοῦ, καὶ αἱ ἐκκλησίαι ἠνεώχθησαν καθ' ὅλην τὴν ἐπικρατίαν, ὡς ἐν καιρῷ τῶν μεγίστων δημοσίων συμφορῶν.

Περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς Φεβρουαρίου τοῦ ἔτους 1765 πέντε παῖδες ἡλικίας 12 περίπου ἔτων, φυλάττοντες ποιμνιον ἐπὶ τῆς κορυφῆς λόφου τινός μετὰ δύο δεκαετῶν κορασίων, προσεβλήθησαν αἰφνης ὑπὸ τοῦ θηρίου· βλέποντες δὲ τὸν ἀφρευκτον κίνδυνον ὤρμησαν καὶ ἐπέφεραν κατ' αὐτοῦ πολλὰ κτυπήματα διὰ τῶν ἐπὶ τῶν ῥάβδων αὐτῶν λογχῶν, ἀλλὰ τὸ θηρίον, χωρὶς νὰ ταραχθῇ ποσῶς, ἤρπασεν ἓνα ἐξ αὐτῶν καὶ ἐτράπη εἰς φυγὴν· οἱ παῖδες ἐξηκολούθησαν

κυνηγοῦντες τὸ θηρίον, μέχρι οὗ τοῦτο εἰσῆλθεν ἐντὸς βορβορώδους λάκου, ὅπου συβιθῆν μέχρι τῆς κοιλίας, ὅν ἠδύνατο νὰ κινήσῃ εἰμὴ πολλὰ βραδέως· οἱ δὲ παῖδες προσθάσαντες ἐκτύπουν αὐτὸ κατὰ τῆς κεφαλῆς καὶ ἐντὸς τοῦ στόματος, τὸ ὁποῖον βρυχώμενον ἤνοιγε συνεχῶς, καὶ ἐπὶ τέλους ἐβίασαν νὰ παραιτήσῃ τὴν λείαν αὐτοῦ· ὅλος ὁ κόσμος ἐθαύμασε τὴν ἀνδρείαν τῶν παίδων τούτων, Γάλλος δὲ τις ποιητῆς ἐγραφεν ὀλόκληρον ἐπικὸν ποίημα ἐξυμῶν τὴν γενναϊότητα αὐτῶν· ταυτοχρόνως σχεδὸν, γυνὴ τις προσβλήθεισα ὑπὸ τοῦ θηρίου, ἐπέφερε κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καιρίαν πληγὴν διὰ τινος λογχῆς τὴν ὁποίαν ἐκράτει, ἀλλὰ τὸ θηρίον ἐφυγε βρυχώμενον τρομερῶς.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην μόνον ἀντικείμενον ὀμιλίας ἐν Γαλλίᾳ ὑπῆρχον τὰ κακουργήματα καὶ αἱ καταστροφαὶ τοῦ θηρίου τοῦ Ζεβωδάν· πόσους ἀνθρώπους ἐφόνευσε, πόσους ἐπλήγωσε, πόσα ποιμνία ἤρῆμωσε, κατὰ ποίαν ὥραν ἐξέρχεται, πῶς διεισδύει, πῶς ἐφορμᾷ, πῶς ὑπερασπίζεται καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Ἐπὶ τέλους αἱ ἐπαρχίαι τοῦ Ζεβωδάν καὶ τῆς Ἀουβερνάγης ἤβησαν τὴν ἀμοιβὴν τῶν 2200 φράγκων εἰς δέκα χιλιάδας φράγκα καὶ γενικὴ ἐκστρατεία ἐσχεδιάσθη κατὰ τοῦ θηρίου τοῦ Ζεβωδάν συγκειμένη ἐξ 20 χιλιάδων ὀπλοφόρων· ἡ δὲ Γαλλικὴ κυβέρνησις προσεκάλεσε διὰ διατάγματος ὅλους τοὺς περιφεύμους κυνηγούς τοῦ κράτους, ὅπως συγκεντρωθῶσι καὶ προσβάλωσιν ὁμοίως τὸν τρομερὸν τοῦτον κινδύνον.

Ἡ προσδιορισθεῖσα ἀμοιβὴ τῶν 10 χιλιάδων φράγκων, αἱ ὑποσχέσεις τοῦ Βασιλέως καὶ ἡ δόξα τοῦ νὰ φονεύσῃ τις τὸ εἰς ὅλην σχεδὸν τὴν Εὐρώπην γνωστὸν θηρίον τοῦ Ζεβωδάν, ἴσως δὲ καὶ τὸ εὐγενὲς φιλόανθρωπον αἶσθημα τοῦ νὰ ἀπαλλάξῃ τοὺς κατοίκους τῶν μερῶν τούτων ἀπὸ τὰς αἰμοδέρους καταστροφὰς τοιοῦτου τερατώδους ἐχθροῦ, ταῦτα πάντα συνεκέντρωσαν εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ζεβωδάν τοὺς περιφημοτέρους κυνηγούς ὄλων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Γαλλίας, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁποίων προῦκάλεσεν ἡ κυβέρνησις εὐγενῆ τινὰ Νορμανδὸν περίφημον κυνηγὸν τῶν λύκων, ὅστις, ὡς ἔλεγον, εἶχεν ἤδη φονεύσει εἰς διαφόρους ἐπαρχίας ὑπὲρ τὰ 1200 τῶν ζώων τούτων, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἀφίξις ἠξήσ

τὸν ἀριθμὸν τῶν πανταχόθεν συρρέοντων κυνηγῶν καὶ ἡ ἐποχὴ αὕτη ὠμοίαζε τὴν τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων, καθ' οὓς τὸ ἄνθος τῶν κυνηγῶν τῆς Ἑλλάδος ἐφουπλίσθη διὰ νὰ ἐξολοθρευθῇ τὸν Ἐρυμάνθιον Κόπρον. Καὶ μ' ὅλα ταῦτα τὸ θηρίον τοῦ Ζεβωδάν ἐπληρώθη μὲν πολλάκις, ἀλλὰ δὲν ἐφονεύθη· γενόμενον δὲ ἀφανὲς ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, ἤλπιζον ὅτι ἤθελεν ἴσως ἀποθάνει ἐκ τῶν πληγῶν αὐτοῦ, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἀνεφάνη πάλιν ἐπίσης αἰμοδέρον ὡς καὶ πρότερον· ἐφαντάσθησαν τότε νὰ φαρμακώσωσι πρόβατα τινὰ καὶ νὰ τὰ ρίψωσιν εἰς αὐτὸ, ἀλλὰ τὸ θηρίον κατέφαγεν αὐτὰ χωρὶς νὰ δοκιμάσῃ οὐδεμίαν βλάβην· οἱ δὲ κυνηγοὶ καὶ λοιποὶ ὀπλοφόροι ἀπαυθῆσαντες ἀνεχώρησαν εἰς τὰ ἴδια.

Ἐπὶ τέλους κατὰ τὸν Ἰούνιον μῆνα τοῦ ἔτους 1765 ὁ Βασιλεὺς Λουδοβίκος ΙΕ' διέταξε τακτικὴν ἐκστρατείαν ὄλων τῶν βασιλικῶν κυνηγῶν καὶ τῶν εὐγενῶν τοῦ βασιλικοῦ οἴκου ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ τάγματος τοῦ ἀγίου Λουδοβίκου, οἵτινες περικυκλώσαντες τὰ δάση τῆς Ρεζέρβης εἰς τὴν Ἀουβερνίαν διεισκόπισαν τοὺς κυνηγετικούς κύνους πρὸς ἔρευναν τοῦ θηρίου· εἰς δὲ τὰς 20 Σεπτεμβρίου ὁ ἀρχικυνηγὸς τοῦ Βασιλέως, παραφυλάττων στενωπὴν δίοδον, εἶδεν ἐρχόμενον διὰ μονοπατίου τὸ θηρίον τοῦ Ζεβωδάν, ἔχον πρὸς αὐτὸν ἐστραμμένην τὴν πλευρὰν, καὶ εὐθέως ἔρριψε κατ' αὐτοῦ πυροβόλον ἐμπεριέχον σφαῖραν μιᾶς λίτρας καὶ πέντε βολῶν πυρίτιδος· ὁ δὲ κρότος τοῦ πυροβόλου ὑπῆρξε τοσοῦτον δυνατὸς, ὥστε ὤθησε τὸν κυνηγὸν δύο βήματα πρὸς τὰ ὀπίσω, τὸ δὲ θηρίον πληρωθὲν εἰς τὴν πλευρὰν καὶ εἰς τὸν ὀφθαλμὸν, ἔπεσε μὲν ἀλλ' εὐθέως ἐγερθὲν ὤρμησε κατὰ τοῦ ἀρχικυνηγοῦ, ὅστις μὴ λαθὼν καιρὸν νὰ πληρώσῃ ἐκ δευτέρου τὸ πυροβόλον αὐτοῦ, ἔκραξεν εἰς βοήθειαν. Ἀξιωματικὸς δὲ τις τοῦ Δουκὸς τῆς Ὁρλεάνης προσδραμὼν ἔρριψε κατὰ τοῦ θηρίου τὸ πυροβόλον αὐτοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ σφαῖρα προσέβηκε τὰ μεταξὺ τῶν μηρῶν τοῦ ζώου, καὶ τὸ θηρίον, ἀφοῦ ἔκαμιν ἔτι τινὰ βήματα, ἐξηπλώθη νεκρὸν κατὰ γῆς. Οἱ κατὰ καιροὺς προσβληθέντες ὑπὸ τοῦ θηρίου χωρικοὶ τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν προσκληθέντες ἀνεγνώρισαν τὸ τρομερὸν θηρίον τοῦ Ζεβωδάν, τὸ ὁποῖον τοσοῦτον καιρὸν διέσχισε τὸν ὄλεθρον καὶ τὴν φρίκην εἰς τὰς ἐπαρχίας αὐ-

τῶν· εὗρον δὲ πρὸς τούτοις ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ τὴν οὐλὴν τῆς πληγῆς, τὴν ὁποίαν ἐπέφερε κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ διὰ τῆς λογχῆς ἢ γυνῆ, περὶ τῆς ὁποίας ὀμιλήσωμεν ἀνωτέρω.

Τὸ θηρίον ἐζύγισε μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ 130 Γαλλικὰς λίτρας, εἶχε δὲ μῆκος 5 Γαλλικῶν ποδῶν καὶ 7 δακτύλων· περιφέρειαν δὲ τριῶν ποδῶν καὶ ὕψος 32 δακτύλων· καὶ 40 ὀδόντας, ἦτοι 18 ἐπὶ τῆς ἀνω καὶ 22 ἐπὶ τῆς κάτω γνάθου.

Οἱ δὲ κυνηγοὶ ἐσυμπέραναν ὅτι ἦτον ἡλικίας ὀκτώ ἔτων.

ΠΕΡΙ ΜΙΑΣΜΑΤΩΝ.

Ἡ γήινος σφαῖρα περιβάλλεται ὑπὸ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ καλούμενου ἀέρος, συγκειμένου ἐκ δύο ἀέρων, τοῦ ὀξυγόου δηλονότι καὶ τοῦ νιτρογόου· καὶ τὸ μὲν ὀξυγόον καθὼ ἀναγκαῖον εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ζώων, καὶ εἰς καῦσιν τῶν σωμάτων, καλεῖται ἕνεκα τούτων αὐτῶν τῶν ιδιοτήτων ζείδιωρος ἀήρ, ὡς ζῶην δηλονότι δωρούμενος· ἐξεναντίας δὲ τὸ νιτρογόον ἔχον βλαπτικὴν ἐνέργειαν ἐπὶ τῆς ζωῆς τῶν ζώων, καθ' ὅσον ἐν τούτῳ ἐγκλειόμενα ταῦτα ἀποθνήσκουσι, πνιγηρὸν ἀέριον ὀνομάσθη.

Διὰ τῆς σήψεως ὀργανικῶν, ἰδίως δὲ ζωϊκῶν σωμάτων, ἀναπτύσσονται ἀέρια, διὰ τῆς δυσωδίας αὐτῶν γνωριζόμενα· ἐάν δὲ τὰ τοιαῦτα κατὰ περισσόν τι ποσὸν μετὰ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος ἀναμιχθῶσιν, ὁ ἀήρ ἀποκαθιστάμενος μᾶλλον ἀκάθαρτος, βλαβερὸς ἀποβαίνει ἀναπνεόμενος· ἡ διαρκὴς τοιοῦτου ἀέρος ἐπιβρόχη ἐπιβλαβῶς ἐπὶ τῆς υγείας ἐνεργούσα, νοσήματα γεννᾷ· καὶ τὸν ἐφθαζόμενον τοῦτον ἀέρα μίasma ὀνομάζομεν· τὴν ὑπαρξίν τῶν μiasmάτων αἰσθανόμεθα συνήθως διὰ τῆς ὀσφρήτους, ὀσάκις εἰσερχόμεθα εἰς νοσοκομεῖα, εἰς στρατῶνας καὶ εἰς σωφρονιστήρια, ἐν ἐνὶ λόγῳ ὅπου συρρέει πολυανθρωπία, καὶ τακτικοῦ ἀερισμοῦ μὴ λαμβάνοντος χώραν, φθείρεται ὁ ἀήρ καὶ μίσματα γεννῶνται· τὰ ἀποτελέσματα δὲ τῆς ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐνεργείας τῶν τοιούτων μiasmάτων συνίστανται εἰς ἰδιάζουσαν τινὰ ἀδιαθεσίαν καὶ ἀνορεξίαν· ὠχρῶσιν ἐντεῦθεν οἱ ἀνθρώποι καὶ μαραινοῦνται, καὶ τοῦ προσώπου τῆς ζωηρότητος στεροῦνται, καὶ ὑπὸ κα-

χακτικῶν νοσημάτων καταλαμβάνονται γνωστοποιήσαντες ἅπασι τοῦ τριούτου ἀέρος τὴν ἐπιβλαβὴ ἐπιβρότην, ἀνάγκη πᾶσα νὰ διαλάθωμεν ἐν πρώτοις περὶ τῶν προφυλακτικῶν μέσων.

Εἰς ἐλώδεις τόπους, ὅπου λιμνάζουσι τὰ ὕδατα, πρέπει νὰ οἰκοδομῶνται τὰ οἰκήματα ἐπὶ τῶν ὑψηλοτέρων θέσεων, καὶ νὰ μὴ διατρίβῃ τις ἐν ὑπαίθρῳ τὸ ἐσπέρας μετὰ τὴν ὕσιν τοῦ ἡλίου, εἰμὴ μόνον διαρκούντος αὐτοῦ· κάλλιον ὅμως εἶναι νὰ ἐξαλείφῃται τὸ μίασμα κατ' αὐτὴν αὐτοῦ τὴν γένεσιν, τουτέστι νὰ ἐμποδίζῃται ἢ ἀναπτύξῃ αὐτοῦ· τοῦτο δὲ ἐπιτυχάνεται διὰ τῆς τῶν ἐλῶν ἀποξηράνσεως· πτώματα δὲ, καὶ ἄλλαι εἰς τὴν σπῆν ὑποκείμεναι ὕλαι πρέπει νὰ ἐνταφιάζονται εἰς τὴν γῆν εὐχύτερον ὅσον ἐνεστι, νὰ κατασκευάζονται δι' ἀσβέστου τιτάνου, ἢ νὰ καίωνται.

Εἰς τὰ θρησκευτικὰ, τοὺς στρατώνας, τὰ ἐργοστάσια, τὰ νοσοκομεία, καὶ τὰ κτηνοστάσια, πρέπει νὰ διατηρῆται ὅσον τὸ δυνατόν ἡ καθαριότης, καὶ νὰ γίνεται ἀερισμός διὰ τῆς τῶν παραθύρων ἀνοίξεως. Εἰς τὰ στρατεύματα κατὰ πολέμους στρατεύοντα ἀναπτύσσονται τὰ ἐπικινδυνότερα πολλάκις μιάσματα, ὅταν οἱ στρατιῶται εἰς διηλεκτὴ κίνησιν διατελοῦντες, ἀδυνατοῦσι νὰ διατηρήσωσι τὴν ἀπαιτούμενην καθαριότητα, ἢ, διότι ἀρρῶστοι ἢ τραυματισμένοι, ἢ φυλακισμένοι, ἀνὰ χιλιάδας συσσωρεύονται κατάκλειστοι εἰς μικρὰ καὶ σκοτεινὰ καταστήματα ὅθεν ὁ ἀῆρ φθίρειται. Ἐάν εἰς τινα τόπον ὑπάρχῃ, ἢ ἐπικρατῇ ἐπικίνδυνόν τι μίασμα, καὶ ἀπαιτεῖται ἀερισμός, πρὸς τοῦτον μάλιστα τὸν σκοπὸν τὰ μέγιστα συντείνει τὸ ν' ἀναρῶσι πυρὰι, καθὼς καὶ νὰ ἐνεργηθῶσιν ἐκπυροσφορήσεις διὰ κανονοβολισμῶν· καλῶς διὰ τούτων τῶν μέσων ταχέως ὁ ἀτμοσφαιρικός ἀῆρ, ἀραιούται, κινεῖται καὶ ὑπ' ἄλλου ἀναπληροῦται· σφοδρὸς δ' ἄμα καὶ ψυχρὸς ἀνεμὸς ἐνεργετῆ πύλεις καὶ χώρας, ὅπου ἐπικρατοῦσι μιάσματα, καθύσον διὰ τούτου καταψύχεται ἐν μέρει, καὶ καθαρίζεται ὁ ἀῆρ· τὸ δὲ κράτιστον πρὸς καθαρισμὸν τοῦ ἀέρος, εἶναι τὸ θριμὺ καὶ συνεχὲς ψῦχος, ἐπειδὴ δι' αὐτοῦ ἀναστῆλλεται μὲν ἡ σπῆς καὶ ἡ ἀκόλουθος γένεσις τοῦ μιάματος, καταπίπτει δὲ ὁ ἐπιβλαβὴς ἀτμός ἐκ τοῦ ἀέρος, ἐν εἶδει νεφέλης, ἢ πάχνης.

Ὁ μεικασμένος ἀῆρ καθίσταται ὑπερβολὴ βλαπτικός, περικλεισμένος εἰς οἰκήματα ἀνθρώπων καὶ κτηνοστάσια, εἰς τὰ ὅποια δὲν δύναται νὰ συρρέουσιν πολὺς ἐξῶθεν ἀῆρ διὰ νὰ ἀραιώσῃ τὸν μολυσμένον, ἔνεκα τῶν ὑψηλῶν τειχῶν, ἐξ ὧν ταῦτα εἰσι περιτειχισμένα· ἐντεῦθεν προκύπτει ἡ ἀνάγκη νὰ κατακρημνίζονται τὰ ἐμποδίζοντα τὴν ἐλευθέραν τοῦ ἀέρος διόδον ὑψηλὰ ταῦτα τείχη. Ὁρῶντες δὲ πρὸς τοῦτοις μακρὰν τῶν οἰκουμένων τόπων νὰ καταχωρίζονται ἐργοστάσια τινα, εἰς τὰ ὅποια ἀναπτύσσονται δυσώδη ἀέρια· νεκροταφεῖα, λόγου χάριν, στραγεῖα, καὶ ἐλαιτριβεῖα· καὶ δάση προσέτι πρέπει νὰ καταστρέφονται, ὅταν ἐμποδίζωσι τὴν ἐλευθέραν τοῦ ἀέρος κίνησιν. Ἐπικρατοῦντός τινος μιάματος, εἶναι προφυλακτικὸν μέτρον τὸ νὰ πύωμεν συχνὰ τὸν σιέλον ὑμῶν· καθότι πολλὰ τῶν μιασμάτων, εὐδιάλυτα ὄντα ὑπὸ τοῦ ὕδατος, καὶ εἰσερχόμενα εἰς τὸ στόμα, διαλύονται εἰς τὸν σιέλον πρὶν μεταβῶσιν εἰς τοὺς πνεύμονας· διὰ τοῦτο παραγγέλλεται ἐν καιρῷ μιασμάτων ἢ μάσσησις κρομμύου ἢ σκωρόδου, ὅπως διὰ τοῦ ἐρεθισμοῦ τῶν σιελιοποιῶν ἀδένων, ἐκκριθέντος ἀφθόνου σιέλου, ἀποπτύεται εὐχερέστερον τὸ εἰς τοῦτον διαλυόμενον μίασμα· μεγάλως δὲ ὠφελεῖ καὶ ὁ καπνὸς τοὺς ἀναγκαζομένους νὰ ἐκτίθενται εἰς τὴν τοῦ μιάματος ἐπιβρότην, καὶ καθαρώτερον γίνεται τὸ εἰσερχόμενον μέρος τοῦ μολυσμένου ἀέρος εἰς τὸ στόμα μετὰ τοῦ διαπύρου καπνοῦ ἠνωμένου, καθότι τὸ μίασμα ἀποσυνθῆτεται διὰ τῆς σφοδρᾶς θερμάνσεως.

Ἡ τριση θρεπτικῶν βρωμάτων, καὶ ἡ οἴνοποιία ὠφέλιμος λογίζεται ὡς διατηροῦσα ὑγιᾶς καὶ βρωμάτων τὸ σῶμα, καὶ ἰκανὸν ν' ἀντιπαραταχθῇ εἰς τὴν ἐνεργίαν τοῦ δηλητηρίου· διὰ δὲ τῆς τοῦ οἴνου ἢ ὁμοίου ποτοῦ χρήσεως, ἐρεθίζεται τὸ νευρικὸν σύστημα, ἐπιταχύνεται τοῦ αἵματος ἡ κυκλοφορία, καὶ ἐπαυξάνει ἡ διάκρισις τοῦ ἰδρῶτος καὶ τοῦ ὕρου, ὅθεν ἀποκρίνεται καὶ ἐξωθεῖται τὸ ἀπορροφήθῃν καὶ εἰς τὸ σῶμα ἐνυπάρχον δηλητηρίον μίασμα.

Διάφορα μέτρα προφυλακτικὰ καὶ πρὸς ἐξάλειψιν τῶν μιασμάτων δραστηκὰ ἐφαρμόζονται, δι' ὧν τὸ μίασμα παντάπασι φθίρειται καὶ ἀβλαβὲς καθίσταται· πρὸ τούτων ἀπάντων ὑπαγορεύομεν τὸ χλωρίον εὐχερῶς κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον ἀναπτυσσόμε-

νον. Τίθενται ἐντός πινακίου τρία μέρη ἄλατος κοινοῦ καὶ ἐν μέρος ὀξειδίου τοῦ μαγγάνου, ἐπὶ δὲ τοῦ μίγματος τούτου ἐπιχέονται δύο μέρη θεϊκοῦ ὀξείος μετὰ δύο καὶ ἡμίσειας μερῶν ὕδατος πρότερον κεκραμένου. Τὸ μίγμα τοῦτο ἀνακινώμενον διὰ ξυλίνης ράβδου, ἰκανῶς τὸ χλωρίον ἀπολύει· ὠφέλιμος ἐπίσης καὶ κατάλληλος λογίζεται πρὸς τὴν τῶν μιασμάτων ἐξάλειψιν καὶ ὁ διὰ τοῦ θείου ὑποκαπνισμός· ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ρίπτεται ἐπὶ διαπύρων ἀνθρώπων θεῖον λιωτριβήθῃν, ἢ λιναὶ ὑφάσματα ἐμβαφέντα εἰς τακτὴν θεῖον ἀναρλέγονται· ὁ δὲ δι' ὄξου ὑποκαπνισμὸς καὶ τοῖ ἀσθενέστερος τὴν ἐνεργίαν, προτιμᾶται μόνον διότι δὲν ἐπηρεάζει τὴν τῶν ἀνθρώπων ὑγιάν· βραχυτίθηται ὅθεν με' ὄξος θριμὺ ἀπὸ καιρῶν, εἰς καιρῶν, τὸ ἔδαφος τῶν θερμαινομένων δωμάτων.

Καθαρίζομεν πρὸς τοῦτοις τὸν μεμολυσμένον ἀέρα τῶν δωμάτων, βάλλοντες εἰς ταῦτα ἀγγεῖα ἐμπεριέχοντα ἀρτικαεῖς, ἢ ἐπιπολαίως καθύπεντας ἀνθρακας, οὔτινες καθὸ πυρῶδεις, συμπυκνοῦσιν ἐντός τῶν πόρων αὐτῶν τὸν μεμολυσμένον ἀέρα. Οἱ συνήθεις καπνισμοὶ διὰ ποικίλων ἀρωμάτων, οἶον βοτανῶν, ῥητινῶν κλ. οὐδαμῶς καθαρίζουσι τὸν μεμολυσμένον ἀέρα, μᾶλλον δὲ μολύνουσι αὐτὸν, ἀναοιδόντες μόνην εὐώδη ἀποφορῶν, μᾶλλον βλαπτικὴν ἢ ὠφέλιμον. (ὕπο Ξ. Λάνδερερ).

Ἰ. Μῦθος τοῦ Πρωσσοῦ ποιητοῦ Κριλλώφ.

Η ΘΗΛΕΙΑ ΤΟΥ ΚΟΥΚΟΥ.

Ἦ ἀστατος ἡ σύζυγος τοῦ Κούκου ἐπὶ κλόνου
Ἰτίεις ποτ' ἐκάθησε καὶ γοερῶς ἐθρήνηι·

Ἢ γείτων της περισσότερὰ τὸ αἶτιον τοῦ πόνου
Τὴν ἐρωτᾷ, καὶ διατὶ κρουνὸς θακρῶν χύνει;

— Μήπως, καλὴ γειτόνισσα, τὴν ἀνοιξιν λυπεῖσαι;
Τοῦ ἐραστοῦ σου μὴ θρηνηεῖς ἴσως τὴν ἀπιστίαν;
Μήπως ἐπιβουλήν τινα τῶν κυνηγῶν φασεῖσαι;
Ἦ μήπως περιπέσεις εἰς τὴν σκληρὰν χηρείαν;

— Ὅχι! πολὺ σκληρότεροι πόνου με' τυραννοῦσι!
Τὴν ἀνοιξιν ἠγάπησα, καὶ μήτηρ εἶχον γείνει,
Πλὴν τὰ σκληρὰ τὰ τέκνα μου με' φεύγουν, με' μισοῦσι!
Τὸν θάνατον ἐπιθυμῶ! ὁ κόσμος με' θαρύνει!

Ὅταν τριγύρω θεωρῶ πουλάρια ἄλλα νέα

Νὰ κρύπτωντ' εἰς τὰς πτέρυγας τῆς εὐτυχοῦς
μητρός των,
Μὲ καταξάινει τὴν ψυχὴν ἡ τρυφερά των θέα,
Καὶ ἐκ τοῦ φθόνου τήκομαι τ' ἀθῶου ἔρωτός των!

— Εὐλόγως, ὦ φιλότατη μου, ἀγανακτεῖς, λυπεῖσαι,
Κάνεις ὅμως δὲν γνώριζεν ἐξ ὄλων τῶν γειτόνων
Ὅτε πῶς ἔχεις φωλεάν, οὔτε πῶς μήτηρ εἶσαι.
Πότε καὶ ποῦ τὴν ἐκτίσεις; εἰς τίνος δένδρου κλόνου;

Καὶ τὸν καιρὸν ὅτε γεννοῦν, σὺ μάλιστα πλανῆτις,
Τριγυρίζεις ἀμέριμνος καὶ με' χαρὰν μεγάλην,
Κ' ἡ καρμάρια ἢ γλωσσὸν κί' ὁ φλύαρος σποργίτης
Ἐμέμφοντο τὴν τόσῃ σου μωρίαν καὶ σπατάλην.

— Δὲν εἶμαι τὸς' ἀνόητος διὰ ν' ἀποφασίσω
Τ' ἄνθος τῆς ἡλικίας μου ἀδίκως νὰ μαραινῶ
Διὰ νὰ κτίζω φωλεάν, κ' ἐκεῖ ἀφοῦ καθίσω,
Ἄκινήτος ὡς ἐν νεκρᾷ, τ' αὐτὰ μου νὰ θερμαίνω!

Θέλουσα δὲ τῆς μητρικῆς στοργῆς νὰ συμμεθέξω,
Τὸ ἐν αὐτῶν μου γέννησα εἰς φωλεάν σποργίτου,
Ἐπιτηδεῖως ῥίψασα τὸ ἰδικόν του ἐξώ.
Καὶ τ' ἄλλο εἰς τὴν φωλεάν γλαυκὸς τῆς ἀνοήτου.

— Λοιπὸν, λέγ' ἡ περισσότερὰ, ἀφοῦ τοιαύτη εἶσαι·
Δικαίως καὶ τὰ τέκνα σου σὲ φεύγουν, σὲ μισοῦσι·
Ὅτ' ἔχεις δὲ δικαίωμα κἀν μήτηρ νὰ καλῆσαι.
Κ' αἱ λύπαι σου τὰ σπλάγγνα μου εἰς οἶκτον δὲν
κινεῖσι.

Ο ΙΠΠΟΚΑΜΠΤΟΣ.

Ὅπως ὀνομάσθη ὁ ὑπὸ τῆς ἀκολούθου εἰκονογραφίας παριστώμενος ἰχθύς διὰ τὴν μεγάλην ὁμοιότητα τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ πρὸς τὴν τοῦ ἵππου. Καὶ τὸ μὲν σῶμα τοῦ Ἴπποκάμπτου περικαλύπτεται ὑπὸ σκληρῶν κρικωτῶν φολιδῶν ἐπικειμένων ἐπ' ἀλλήλων ἢ δὲ οὐρὰ εἶναι ἀγκιστρῶδης, ἔχουσα ὀξεία κέντρα ἐπὶ τῆς ἀκρας· ἄνωθεν δὲ τῆς κεφαλῆς καὶ ἐπὶ τῆς ράχης ἔχει σαρκώδεις ἀποφύσεις ὁμοίας χαίτη ἵππου, τὸ δὲ πτερύγιον τῆς ράχης αὐτοῦ ἔχει ὁμοιότητά τινα πρὸς ἑρίππιον. Ὁ ἰχθύς οὗτος εἶναι διαφόρων χρωμάτων κατὰ τὰ κλίματα ὅπου γεννᾶται· κυρίως δὲ ἡ πατρὶς αὐτοῦ εἶναι αἱ Ἰνδία· ἔχει δὲ μῆ-

κος ενός περίπου Γαλλικού ποδός και περιφέρειαν ανάλογον.

Εἰς τὰ ταμεία τῶν περιέργων φαινομένων ἐπιδεικνύουσι τὸν Ἴππόκαμπτον διὰ τὴν παράδοξον μορφήν τὴν ὁποίαν αὐτομάτως λαμβάνει ξηραίνόμενος· διότι κυρτούμενος σχηματίζεται ὡς τὸ Γαλλικὸν σοιχείον S, ἐκ τοῦ ὁποῦ καμπύλου αὐτοῦ σχήματος καὶ τῆς πρὸς τὸν ἵππον ὁμοιότητος οἱ Εὐρωπαῖοι ὠνόμασαν αὐτὸν Ἴππόκαμπτον.

Πολλοὶ ἀποδίδουσι εἰς τὸν ἴχθυον τοῦτον μεγάλην θεραπευτικὰς ιδιότητας· ἄλλοι δὲ διῶχουρίζονται ὅτι ἐξέρχεται ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ὀλεθριώτατον δηλητήριον· τὸ δὲ βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ Ἴππόκαμπτος οὔτε ἐθεράπευσεν, οὔτε ἐφόνευσέ ποτέ τινα.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΛΛΗΛΟΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ.

Ἡ ἀλληλοδιδασκτικὴ δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ οὔτε ὡς νεωτέρα ἐφεύρεσις, ἀλλ' οὔτε ὅτι ποτὲ ἐφευρέθη· διότι αἱ μὲν ἀρχαὶ τῆς μεθόδου ταύτης ὑπῆρξαν ἀφ' ὅτου ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι εἰς τὸν Κόσμον, ἢ δὲ ἐφαρμογὴ ἔγεινεν ἀφ' ὅτου οὗται ἠσθάνθησαν

τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ διακοινῶσιν εἰς ἀλλήλους τὰς ἐκ τῶν ἐντυπώσεων τῶν διαφόρων ἀντικειμένων ἐντὸς ἑαυτῶν γεννηθείσας ιδέας. Ἡ ἀλληλοδιδασκτικὴ λοιπὸν ὑπάρχει πανταχοῦ· εἶναι τὸ μέσον τῆς μεταχετεύσεως τῶν ιδεῶν· αὐτὴ ἀδξάνει τὸν ἠσαυρὸν τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, ἐκτείνει τὰς διανοητικὰς σχέσεις, καὶ ἀποτελεῖ τὴν μεγάλην ἄλυσον μεταξύ ὄλων τῶν ἀνορυττόντων τοὺς πλουσίους ὑπὸ νόμους τῶν ἐπιστημῶν, καὶ τῶν ἐκτιθέντων τοὺς ἐκ τούτων ἠσαυρούς πρὸς χρῆσιν τῶν ἀπείρων ἀναγκῶν τῆς κοινωνίας· πλουτίζουσα δὲ τοὺς λαμβάνοντας χωρὶς νὰ καθιστᾷ πτωχοὺς τοὺς διδόντας, τρέπει πρὸς ὠφέλειαν πάντων τὰς ἀτομικὰς προσπαθείας ἐνὸς ἐκάστου.

Ἡ ἀλληλοδιδασκτικὴ εἶναι τέλος πάντων ἠθικὴ τις σχέσις δημιουργηθεῖσα ταυτοχρόνως μετὰ τοῦ οὐρανοῦ ὄρου τοῦ λόγου, ὡς ἀναγκαῖον μέσον πρὸς τὴν ἐντελεῖ ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τοῦ ἐξαιρετικοῦ χαρακτηριστικοῦ τοῦ ἀνθρώπου· διότι τί ἤθελεν οὗτος πράξει ἐάν, ἐγκαταλειμμένος εἰς μόνην τὴν ἀτομικὴν αὐτοῦ ἰκανότητα, εἰς μόναν τὰς ἰδίας διανοητικὰς δυνάμεις, περιωρισμένος ἐντὸς τοῦ στενοῦ κύκλου τοῦ ὀρίζοντος αὐτοῦ, ἀπαντῶν προσκόμματα καὶ ἀπορίας εἰς ἐκάστην αὐτοῦ παρατήρησιν, ἐξερεῖτο τῆς μεγάλης ταύτης καὶ οὐσιωδестаῆς βοηθείας; Τὰ ὄρια τῆς φυσικῆς αὐτοῦ ὀράσεως ἤθελον ἀποτελεῖ τὸ τέρμα τῶν διανοητικῶν αὐτοῦ ιδεῶν, ὁ χρόνος καὶ τὸ διάστημα ἤθελον ἐμποδίζει αὐτὸν τοῦ ν' ἀναπτύξῃ τὰς ιδέας αὐτοῦ, καὶ τοῦ νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν πρὸς αὐξήσιν τῶν προσκτηθεισῶν γνώσεων φυσικὴν ἐπιθυμίαν. Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐνεργεῖ μόνος. Ὁ ἄνθρωπος παρατηρεῖ, ἀνακαλύπτει καὶ κοινοποιεῖ πρὸς τοὺς ἄλλους τὰς ἰδίας αὐτοῦ παρατηρήσεις καὶ ἀνακαλύψεις, ἀντὶ τῶν ὁποίων ἀκούει, μαθηθάνει καὶ ἀντιλαμβάνει παρ' αὐτῶν τὰς γνώσεις, τὰς ὁποίας ἐκεῖνοι παρατηροῦντες ἀνεκάλυψαν. Μεταχειριζόμενος δὲ ἕκαστος τὴν ἰδίαν αὐτοῦ διανοητικὴν δυνάμιν εἰς τὸ νὰ προβῇ εἰς ἕν σημεῖον τῆς περιφερείας, συνεισφέρει εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τῆς ἐπιφανείας τοῦ κύκλου τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, κατὰ τοῦ ὁποῦ τὸ κέντρον συνενούμεναι ὅλαι αἱ ἀκτῖνες, σχηματίζουσι λαμπρὰν ἑστίαν τῶν αἰετοπεταύξανόντων φώτων, ὅθεν ἕκαστος ἀρύεται ἄρθρον

νάματα ἐκ τοῦ κοινῶν τούτου ἠσαυροῦ, ἐπισεσωρευθέντος διὰ τῶν ἀτομικῶν ἐκάστου ἐργασιῶν καὶ προσπαθειῶν. Ἐνταῦθα δὲν ἐνεργεῖται ἀνταλλαγή, διότι οὐδεὶς οὐδεμίαν τῶν παρ' αὐτοῦ προσκτηθεισῶν γνώσεων παραχωρεῖ, ἀλλὰ κοινωνία, ὁμοία μὲ τὸ ἀπαύγασμα τῶν ἀστέρων, τὸ ὁποῖον διαδίδεται πανταχοῦ χωρὶς νὰ ἐλαττωθῇ ἢ νὰ ἐξασθενήσῃ οὐδὲ ὅπως. Τοιαύτη εἶναι ἡ ἀλληλοδιδασκτικὴ ἐν γένει, ἢ δυνάμει δηλαδὴ, ἢ ἐν ἐμόρφωσι πάντας τὰς ἐπιστημονικὰς θεωρίας καὶ τὰς ἀνθρωπίνους γνώσεις, ἢ ἐν ἀνεπλήρωσι διὰ τῆς συγκεντρώσεως τὴν ἀδυναμίαν τῶν ἀτομικῶν διανοητικῶν δυνάμεων ἐνὸς ἐκάστου, καὶ ἢ ἐν ὑπῆρξει, διὰ τὸν ἀνθρώπινον νοῦν, ὅτι τὸ Ἀρχιμήδειον κάτοπτρον πρὸς τὰς διεσκορπισμένας ἀκτῖνας τοῦ φωτός.

Ἡ ἀλληλοδιδασκτικὴ λοιπὸν δὲν εἶναι μέθοδος, ἀλλὰ διανοητικὴ δυνάμει· ἐπειδὴ δὲ αἱ διανοητικαὶ δυνάμεις δὲν εἶναι ἔργα ἀνθρώπινα, ἐπομένως οὐδ' ἡ ἀλληλοδιδασκτικὴ εἶναι ἐφεύρεσις, ἀλλ' ἡ φυσικὴ τοῦ ἀνθρώπου ιδιότης.

Καθὼς ὅμως ὁ ἄνθρωπος ἐτελειοποίησε καὶ τελειοποιεῖ καθ' ἐκάστην πάσας τὰς ἄλλας διανοητικὰς αὐτοῦ δυνάμεις, ἐτελειοποίησεν ὁμοίως καὶ τὴν ἀλληλοδιδασκτικὴν· ἢ κανονικὴ λοιπὸν ἐφαρμογὴ τῆς φυσικῆς ταύτης δυνάμεως ἐπὶ τῆς προκαταρκτικῆς διδασκαλίας τῶν παιδῶν, καὶ ἢ ὀρθὴ μέθοδος πρὸς χρῆσιν αὐτῆς, δύναται νὰ ὀνομασθῇ τελειοποιήσις τῆς ἀλληλοδιδασκτικῆς, καὶ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου θέλομεν πραγματευθῆ ἐνταῦθα.

Πολλὰκις ἔγραψαν καὶ εἶπον, ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς διδασκαλίας τῶν παιδῶν διὰ τῆς ἀλληλοδιδασκτικῆς χρονολογεῖται ἀπὸ ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς· πρὸς ὑποστήριξιν δὲ τῆς ιδέας ταύτης ἀνέφεραν τὴν ἱεράν γραφὴν διὰ νὰ ἀποδείξουσιν, ὅτι ἡ μέθοδος αὐτῆ ὑπῆρχεν ἐν χρῆσει παρὰ τοῖς Ἑβραίοις, ἄλλοι δὲ ἐνησχολήθησαν εἰς τὸ ν' ἀνακαλύψουσιν ἐν τοῖς ἀπορρημονεύμασι τῶν περιηγητῶν ἴχνη τῆς ἀλληλοδιδασκτικῆς διδασκαλίας μεταξύ τῶν Βραχμάνων· οὐδεμία δὲ ἀμφιβολία, ὅτι θέλουσι ζητήσῃ τὴν μέθοδον ταύτην καὶ ἀλλαχοῦ καὶ θέλουσι βεβαίως τὴν εὑρεῖ εἰς ὅλους τοὺς τόπους καὶ καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς· διότι ἡ ἀλληλοδιδασκτικὴ οὕσα, ὡς εἶπομεν, φυσικὴ διανοη-

τικὴ δυνάμει τοῦ ἀνθρώπου, ὑπῆρχε καὶ ὑπάρχει πάντοτε καὶ πανταχοῦ παρὰ πάντα τὸν βίον· ἐπειδὴ ἤθελεν εἶσθαι ἄτοπον νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι οἱ παῖδες εἶναι ἀποκεκλεισμένοι τοῦ μέσου, δι' οὗ μαθηθάνουσιν οἱ ἐν ἡλικίᾳ ἄνθρωποι, καὶ ὅτι δὲν δύνανται νὰ μεταχειρισθῶσι τὴν δυνάμιν ταύτην, ἢ ἐν ἀναπτύσσεται ἐν αὐτοῖς ταυτοχρόνως μετὰ τῆς ἀνάγκης, τὴν ὁποίαν εἶναι προωρισμένη νὰ πληρώσῃ, μετὰ τῆς ἐπιθυμίας δηλαδὴ τοῦ μαθηθάνειν.

Ἡ δὲ διὰ τῆς ἀλληλοδιδασκτικῆς λοιπὸν πρὸς ἀλλήλους διακοίνωσις τῶν ιδεῶν καὶ ἀνακαλύψεων ἐκάστου εἶναι κοινὴ ἐξίσου εἰς τοὺς παῖδας, καθὼς καὶ εἰς τοὺς ἄνδρας· ἀλλ' ἂν ἡ μέθοδος αὐτῆ δὲν ὑπῆρχεν ἐν χρῆσει πρότινος καιροῦ εἰς τὰ σχολεῖα, αἴτιον τούτου εἶναι τὸ ὅτι οἱ πρόγονοι ἡμῶν, ἀντὶ ν' ἀκολουθήσωσι τὸν δρόμον, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ φύσις ἔθεσε τὸν ἄνθρωπον, ἐφραντάσθησαν νὰ πράξουσιν ἄμεινον ταύτης, ἐφευρίσκοντες ἄλλας μεθόδους, ὀρθότερας, ὡς οὗτοι ἐφρόνουν, ἐκεῖνων, τὰς ὁποίας ἡ ἰδία φύσις εἶχε συστήσει. Διασφρόντες δὲ οὕτω τὸν νοῦν τῶν παιδῶν παρεῖσεβάλον μυρία ὅσα ἐμπόδια εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν διανοητικῶν αὐτῶν δυνάμεων. Καὶ μ' ὅλα ταῦτα ἡ δυνάμει τῶν φυσικῶν ἐμπνεύσεων εἶναι τοσοῦτον ἰσχυρὰ, ὥστε οἱ παῖδες τὰς μὲν διαφορὰς μεθόδους, δι' ὧν οἱ πρόγονοι ἡμῶν ἐδίδασκον αὐτοὺς ἐπέκρινον καὶ ἀπεστέφοντο, μετεχειρίζοντο δὲ τὴν ἀλληλοδιδασκτικὴν, διὰ νὰ διακοινῶσι πρὸς ἀλλήλους τοὺς κανόνας τῶν ἀθυρμάτων αὐτῶν, καὶ εἶναι ἀναμφισβήτητον, ὅτι οἱ πεισματωδέστεροι ἐχθροὶ τῆς ἀλληλοδιδασκτικῆς μεθόδου, οἱ καταδιώκοντες αὐτὴν ὡς δοξασίαν, ἢ δόγμα, δὲν θέλουσι δυνηθῆ ποτὲ νὰ ἀποχωρίσωσι τὴν μέθοδον ταύτην τῆς ὑπάρξεως, τῆς συγκοινωνίας καὶ τῆς γυμνάσεως τῶν παιδῶν.

Ἄλλὰ τὸ ἀξίον ἀπορίας εἶναι, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ σοφοὶ τῶν ἐθνῶν ἐφρόντισαν τοσοῦτον βραδέως νὰ τελειοποιήσωσι καὶ νὰ καθολικεύσωσι τὴν τακτικὴν χρῆσιν τῆς μεθόδου ταύτης, δυναμένης προφανῶς νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς βελτίωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους· διότι ἡ δόξα τῆς τελειοποιήσεως τῆς ἀλληλοδιδασκτικῆς ἀνήκει πραγματικῶς εἰς τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ δεκάτου ὀγδοοῦ αἰῶνος, ἐποχῆς λαμπρυνθείσης διὰ τοῦ ἀξιωματικοῦ τούτου συμβάντος, ὡς ἐν-

δοξοτάτου γενικοῦ πολέμου κατὰ τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς πλάνης.

Ἡ πρώτη τακτικὴ ἐφαρμογὴ τῆς ἀλληλοδιδασκατικῆς μεθόδου ἐγένετο ἐν Παρισίοις κατὰ τὸ 1780 ἔτος, ἐν τῷ ἐκεῖ ἰδρυθέντι καταστήματι τῶν στρατιωτικῶν ὄρφανῶν ὑπὸ τοῦ Ἰππότητος Παυλέτου (Paullet)· τὸ σχολεῖον τοῦτο, διευθυνόμενον ὑφ' ἐνὸς ἐκ τῶν μᾶλλον προωδευμένων μαθητῶν, φέροντος τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ Ταξιάρχου, διηρθεῖτο εἰς τέσσαρας τάξεις, ἐφορευομένας ἐκάστην ὑφ' ἐνὸς τῶν ἰκανωτέρων μαθητῶν· αἱ δὲ τέσσαρες αὗται τάξεις ὑποδιηροῦντο εἰς Τμήματα, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν καὶ ἐπιστασίαν ἰσαριθμῶν παιδῶν. Ὁ δὲ διοργανισμὸς οὗτος εἶχεν ἀληθῶς μεγάλας ὁμοιότητας πρὸς τὸν τελειοποιηθέντα τῶν σημερινῶν σχολείων, καὶ δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς πρῶτον καὶ οὐσιωδέστατον βῆμα, ἐμφαίνον τὰς μεγάλας προόδους, τὰς ὁποίας ἡ μέθοδος αὕτη ὤφειλε ταχέως νὰ διαδώσῃ ἐφ' ὅλης τῆς οἰκουμένης.

Τὸ Παρισινὸν τοῦτο κατάστημα εἴλκυσε τὴν προσοχὴν ὄλων τῶν συγχρόνων καὶ εὐηρέστησε τοσοῦτον, ὥστε ὁ Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Λουδοβίκος ΙΓ' ἐπροίκισεν αὐτὸ ἐκ τοῦ ἰδιαίτερου ταμείου δι' ἐτησίου εἰσοδήματος 30,000 φράγκων, τὰ δὲ ἀποτελέσματα τοῦ πρώτου τούτου ἀλληλοδιδασκατικοῦ σχολείου ὑπῆρξαν λαμπρότατα. Ἀλλὰ καθ' ἣν ἐποχὴν ἐδείκνυεν, ὅτι θέλει χρησιμεύει ὡς πολῦτιμον πρωτότυπον τῆς μεθόδου ταύτης, κατεποντίσθη μετὰ πολλῶν ἄλλων ἐπωφελῶν γνώσεων ὑπὸ τοῦ φρικτοῦ κατακλυσμοῦ τῶν πολιτικῶν σπαραγμῶν τοῦ δυστυχῆς τούτου ἔθνους.

Ὀλίγον μετὰ ταῦτα δύο ἄνδρες ἐν Ἀγγλίᾳ κατέβαλον τὰ θεμέλια εὐρυχωροτέρας, καὶ στερεωτέρας οἰκοδομῆς· οὗτοι δὲ ἦσαν ὁ πρόλυτος Βέλλος (Bell) ὅστις παρατηρήσας, ὡς λέγει, τὸν τρόπον καθ' ὃν αἱ παῖδες τῶν κατοίκων τοῦ Μαδράς, πόλεως τῆς Ἰνδίας, ἐδιδάσκοντο συναλλήλως, συνέλαβε τὴν ἰδέαν τοιοῦτου συστήματος, καὶ ἐδημοσίευσεν πρῶτος σχέδιον στοιχειώδους διδασκαλίας βασιζομένης ἐπὶ τοιοῦτων ἀρχῶν· προστατευόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀγγλικοῦ κλήρου, ἐπέτυχεν νὰ πραγματοποιήσῃ καὶ νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν μέθοδον ταύτην μετὰ θαυμασιῶν προόδων. Ὁ δὲ δεῦτερος τούτου Ἰωσήφ Λαγκαστέρος

(Lancaster) ἐκ τῆς αἰρέσεως τῶν Κοακέρων, συλλαβῶν καὶ αὐτὸς τὴν ἰδέαν παρομοίας μεθόδου, ἀνέπτυξε μὲν καὶ ἐφήρμωσεν αὐτὴν ἐπὶ τῆς στοιχειώδους διδασκαλίας μετὰ ἀξιολόγων καὶ οὐσιωδῶν τροπολογήσεων, ἀλλὰ στερημένος τοῦ ὑποστηρίγματος τοῦ ἐφαμίλλου αὐτοῦ (τοῦ προλύτου Βέλλου), ὁ Λαγκαστέρος ἐπεκαλέσθη τὴν ἀγαθοεργὸν προστασίαν τῶν ἰδιωτῶν, οἵτινες ἐπρομήθευσαν εἰς αὐτὸν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ὅλα τὰ ἀναγκαζοῦντα μέσα πρὸς πλήρη ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου αὐτοῦ. Ἡ δὲ μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἀρχηγῶν συστηθεῖσα ἐπωφελεστάτη ἀμιλλα, ἐπαυξήσασα τὴν δραστηριότητα καὶ τὸν ζήλον ἀμφοτέρων τῶν ἀνδρῶν τούτων, ἔγινε παραίτιος τῆς ἀνεγέρσεως πολυαριθμῶν σχολείων καθ' ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἀγγλίας, καὶ προεμήνυε τὴν ἐποχὴν τοῦ ἐκ τῶν κόλπων τοῦ ἔθνους τούτου παντελοῦς ἐξοστρακισμοῦ τῆς ἀμαθείας.

Διάφοροι ἑταιρίαι συστηθεῖσαι εἰς πλείστας Ἀγγλικὰς πόλεις συνετέλουν πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς διαδόσεως τῆς μεθόδου ταύτης, καὶ ἐβοήθουν τὰς προσπάθειάς τῶν ἐν Λονδίῳ συγκεντρωμένων ἑταιριῶν. Ἡδὴ τὰ λαμπρὰ ἀποτελέσματα τῆς μεγάλης ταύτης βελτιώσεως κατεφαίνοντο προφανῶς καὶ ἀναμφισβητήτως ἐπὶ τῶν ἡθῶν, τῶν ἔξεων καὶ τῆς ἰκανότητος τῶν κατωτέρων τάξεων τῆς κοινωνίας, ὅτε οἱ μὲν εἰσηγηταὶ τῆς φιλανθρώπου ταύτης μεθόδου ἀπέδλεψαν εἰς τὸ νὰ ἐπεκτείνωσιν αὐτὴν πέραν τῶν ὁρίων τῆς ἰδίας αὐτῶν πατρίδος, τελειοποιούντες μὲν τὴν ἀλληλοδιδασκατικὴν, ὅπου εἶχεν ἤδη ἀρχίσει, προσπαθοῦντες δὲ νὰ εἰσαῶσιν αὐτὴν, ὅπου εἰσέτι ὑπῆρχεν ἄγνωστος, τὰ δὲ μέλη τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας τῆς Ἀγγλίας καὶ τὰ ἐπισημότερα ὑποκείμενα τοῦ ἔθνους τούτου ἡμιλλῶντο πρὸς ἀλλήλους διὰ συνδρομῶν καὶ βοηθημάτων ὑπὲρ τῆς ἐντελοῦς στερεώσεως τῆς εὐγενοῦς ταύτης ἐπιχειρήσεως. (ἀκολουθεῖ)

ΕΣΦΛΑΜΕΝΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ.

Εἰς τὸν προηγούμενον Ἀριθμὸν 7, ἐν τῇ Σελίδι 17, στήλη β'. στίχ. 15, ἀνάγνωθι «τὴν τριακοστὴν τοῦ μηνὸς Αἰγίουστου τοῦ 1834 κτλ.»

Εἰς τὸ πρῶτον φυλλάδιον ἐν σελ. 27, στήλη α'. στίχ. 12 ἀντὶ, διέτριψε, ἀνάγνωθι, διέτρεξε κτλ.

Ὁμοίως ἐν σελίδι 40, στήλη α'. στίχ. 29, ἀντὶ, ἄνθρωποι, ἀνάγνωθι, ἄνθρωποι κτλ.